

รายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 1
โครงการการจัดทำกรอบงานแห่งชาติ
ว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย
การมีส่วนร่วมและการสื่อสารความเสี่ยง
ของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

วันที่ 26 มิถุนายน 2549
ณ กรมวิชาการเกษตร กรุงเทพฯ

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คำนำ

พิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสาธารณชน โดยระบุไว้ในมาตรา 23 ให้ภาคีพิธีสารฯ ส่งเสริมการสร้างความรู้ความตระหนัก การศึกษา และการเผยแพร่ข้อมูลที่สาธารณชนสามารถเข้าถึงได้ เพื่อเอื้ออำนวยให้เกิดการมีส่วนร่วมของสาธารณชนในกระบวนการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและใช้ประโยชน์สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งการสื่อสารความเสี่ยง (risk communication) เป็นวิธีการอย่างหนึ่งในการให้ข้อมูล และส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจในประเด็นที่มีความขัดแย้งและมีความอ่อนไหวสูง เป็นการนำเสนอข้อมูลวิชาการและผลการวิจัยให้อยู่ในรูปแบบที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพที่ได้รับความสนใจจากภาคส่วนต่างๆ ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะ ภาคอุตสาหกรรม องค์การอิสระ ผู้บริโภค และประชาชนทั่วไป

ดังนั้น เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานด้านการสร้างจิตสำนึกและประชาสัมพันธ์ ในการดำเนินการจัดทำกรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงได้ร่วมกับสำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร จัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 1 ของโครงการการจัดทำกรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย เรื่อง การมีส่วนร่วมและการสื่อสารความเสี่ยงของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ขึ้น เพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจและแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการสื่อสารความเสี่ยงในเรื่องของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

และความปลอดภัยทางชีวภาพ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรอิสระ และสถาบันการศึกษา ในการดำเนินงานโครงการฯ

ในโอกาสนี้ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้จัดทำรายงานการประชุมดังกล่าว เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการจัดทำกรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย และเพื่อเป็นการเสริมสร้างองค์ความรู้และประสบการณ์ในการสื่อสารความเสี่ยงและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสาธารณชนให้แก่ภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้ที่สนใจโดยทั่วไป

ขอขอบคุณสำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร ที่ให้ความเอื้อเฟื้อสถานที่ในการประชุม และขอขอบคุณวิทยากรทุกท่านที่ได้กรุณาให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมข้อมูลในการประชุมและจัดทำเอกสารฉบับนี้

สำนักงานนโยบายและแผน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สารบัญ

คำนำ	2
การประชุมเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 1 โครงการการจัดทำกรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย เรื่อง การมีส่วนร่วมและการสื่อสารความเสี่ยงของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม	9
กำหนดการประชุมเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 1 เรื่อง การมีส่วนร่วมและการสื่อสารความเสี่ยงของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม	13
คำกล่าวเปิด	16
บทเรียนและประสบการณ์ในการจัดทำกรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพในภูมิภาคเอเชีย (Development of National Biosafety Frameworks in Asia: Lessons and Experiences) <i>Dr. Nizar Mohamed</i>	19
ปัญหาท้าทายหลักสำหรับการมีส่วนร่วมของสาธารณชนในการตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม (Key Challenges for Public Participation in Decision Making on GMOs) <i>Dr. Nizar Mohamed</i>	31

การสื่อสารความเสี่ยงเรื่องสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมสู่สาธารณชน <i>รศ.ดร.ประสาทพร สมิตะมาน</i>	39
ต่างความเห็นและมุมมองเรื่องสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม: ผู้บริหารและประชาชนควรเชื่อใคร <i>ดร.วิเทศ ศรีเนตร</i>	49
บทบาทการมีส่วนร่วมและการสื่อสารความรู้ขององค์กรอิสระ: ประเด็นการตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม <i>นายวิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ</i>	57
คำกล่าวปิด	66
สรุปการประชุม	69
รายนามผู้เข้าร่วมประชุม	85

รายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 1
โครงการการจัดทำกรอบงานแห่งชาติ
ว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย
การมีส่วนร่วมและการสื่อสารความเสี่ยง
ของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

การประชุมเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 1
โครงการการจัดทำกรอบงานแห่งชาติ
ว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย
เรื่อง การมีส่วนร่วมและการสื่อสารความเสี่ยง
ของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

หลักการและเหตุผล

สืบเนื่องจากการประชุมแนะนำโครงการการจัดทำกรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย (Development of National Biosafety Frameworks for Thailand) เมื่อวันที่ 11 เมษายน 2549 ณ โรงแรมรามารักษ์เดินส์ ที่ประชุมมีข้อเสนอแนะในเรื่องของการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียว่า ควรส่งเสริมให้มีการสร้างความรู้ความเข้าใจและสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมให้ประชาชนเข้าใจง่ายขึ้น โดยสนับสนุนให้มีการผสมผสานความเข้าใจและท่าทีของผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย รวมทั้งให้ความสำคัญในประเด็นของการสื่อสารความเสี่ยง (risk communication) แก่สาธารณชน ซึ่งที่ประชุมคณะทำงานที่ปรึกษาและกำกับ

โครงการฯ ในการประชุมครั้งที่ 4/2549 เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2549 ได้พิจารณาประเด็นดังกล่าวและเห็นชอบให้ใส่กิจกรรมการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะไว้ในแผนการดำเนินงานด้านการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์โครงการฯ ซึ่งรวมถึงการจัดทำสื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์การจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและการจัดการฝึกอบรมในประเด็นที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความปลอดภัยทางชีวภาพและสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม นั้น

สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร ร่วมกับสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงได้จัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 1 เรื่อง การมีส่วนร่วมและการสื่อสารความเสี่ยงของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ขึ้น เพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสื่อสารความเสี่ยงในเรื่องของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพ และส่งเสริมให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการฯ

วัตถุประสงค์

- ✿ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและการสื่อสารความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยทางชีวภาพและสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรอิสระ และสถาบันการศึกษา
- ✿ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและการสื่อสารความเสี่ยงในเรื่องของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- ✿ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ในการสื่อสารความรู้ในประเด็นของความปลอดภัยทางชีวภาพและการสื่อสารความเสี่ยงในเรื่องของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

- ✿ ผู้เข้าร่วมประชุมจะได้รับความรู้ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความเสี่ยงเรื่องสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพ

วัน เวลา และสถานที่จัดประชุม

วันจันทร์ที่ 26 มิถุนายน 2549 เวลา 08:30-16:15 น. ณ ห้องประชุมใหญ่ อาคารสำนักวิจัยและพัฒนาวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยวและแปรรูปผลิตผลเกษตร (ตึก 8 ชั้น) กรมวิชาการเกษตร

ผู้เข้าร่วมการประชุม

นักวิชาการ เจ้าหน้าที่และผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางชีวภาพและสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรอิสระ และสถาบันการศึกษา จำนวน 120 คน

กำหนดการประชุมเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 1

โครงการการจัดทำกรอบงานแห่งชาติ

ว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย

เรื่อง การมีส่วนร่วมและการสื่อสารความเสี่ยง

ของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

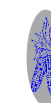
วันที่ 26 มิถุนายน 2549
ณ อาคารสำนักวิจัยและพัฒนาวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว
และแปรรูปผลิตผลเกษตร
กรมวิชาการเกษตร กรุงเทพฯ

08.30 - 09.00 น. ลงทะเบียน
09.00 - 09.15 น. พิธีเปิด กล่าวเปิด
โดย นายวิชา จิตประเสริฐ
ผู้อำนวยการสำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร
กรมวิชาการเกษตร

- 09.15 - 09.30 น. แนะนำโครงการการจัดทำกรอบงานแห่งชาติ
ว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย
โดย ดร. บรรพต ณ ป้อมเพชร
ประธานคณะทำงานที่ปรึกษาและกำกับโครงการฯ
- 09.30 - 10.30 น. บทเรียนและประสบการณ์ในการจัดทำกรอบงานแห่งชาติ
ว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพในภูมิภาคเอเชีย
Development of National Biosafety Frameworks in Asia:
Lessons and Experiences
โดย Dr. Nizar Mohamed
ผู้ประสานงานโครงการประจำภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก
UNEP-GEF Project on Development of National
Biosafety Frameworks
- 10.30 - 10.45 น. อาหารว่าง
- 10.45 - 12.00 น. การสื่อสารความเสี่ยงเรื่องสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมสู่สาธารณชน
Risk Communication on GMOs to the Public
โดย รศ. ดร. ประสพพร สมิตะมาน
ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยเทคโนโลยีชีวภาพทางด้านพืช
คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- 12.00 - 13.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 - 13.45 น. บทบาทการมีส่วนร่วมและการสื่อสารความรู้ขององค์กรอิสระ :
ประเด็นการตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม
NGOs Role on Public Participation and Communication in GMOs Issue
โดย นายวิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ
ผู้อำนวยการองค์การความหลากหลายทางชีวภาพและ
ภูมิปัญญาไทย (BIOTHAI)

- 13.45 - 14.30 น. ต่างความเห็นต่างมุมมองเรื่องสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม :
ผู้บริหารและประชาชนควรเชื่อใคร
Different Views and Perspectives on GMOs Issue:
Whom decision-makers and public should trust?
โดย ดร.วิเทศ ศรีเนตร
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 14.30 - 14.45 น. อาหารว่าง
- 14.45 - 15.45 น. ปัญหาท้าทายหลักสำหรับการมีส่วนร่วมของสาธารณชน
ในการตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม
Key Challenges for Public Participation in Decision Making on GMOs
โดย Dr. Nizar Mohamed
ผู้ประสานงานโครงการประจำภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก
UNEP-GEF Project on Development of National
Biosafety Frameworks
- 15.45 - 16.15 น. สรุปผลการประชุม
โดย ดร. วิเทศ ศรีเนตร
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม
กล่าวปิดการประชุม
โดย นายวิชา ธิติประเสริฐ
ผู้อำนวยการสำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร
กรมวิชาการเกษตร

คำกล่าวเปิดการประชุมเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 1

โครงการการจัดทำกรอบงานแห่งชาติ

ว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย

เรื่อง การมีส่วนร่วมและการสื่อสารความเสี่ยง

ของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

โดย นายวิชา ธิติประเสริฐ

ผู้อำนวยการสำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร

Dr. Nizar Mohamed ดร.บรพต ณ ป้อมเพชร ท่านผู้อำนวยการสำนัก
ความหลากหลายทางชีวภาพ ท่านผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการ
ศึกษา องค์การอิสระ และท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน

ผมมีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการ
เกษตร ได้ร่วมกับสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ซึ่งเป็นหน่วยงานดำเนินงานโครงการการจัดทำกรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัย
ทางชีวภาพของประเทศไทย จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 1 ของโครงการฯ ในเรื่อง
การมีส่วนร่วมและการสื่อสารความเสี่ยงของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม โดยการ
สนับสนุนงบประมาณดำเนินการจากโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติและ
กองทุนสิ่งแวดล้อมโลก (UNEP-GEF) ซึ่งเป็นประเด็นหลักที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง
ในเรื่องของการจัดการด้านความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย

ในการดำเนินการจัดทำกรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ
ของประเทศไทย นอกจากจะมีการสำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีชีวภาพ

สถานภาพของการใช้ประโยชน์ จัดการ และควบคุมดูแลสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม
รวมทั้งข้อตกลงและกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน แล้ว การประเมิน
ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการปลดปล่อยสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมและผลิตภัณฑ์สืบเนื่อง
การจัดการและสื่อสารความเสี่ยง จัดว่าเป็นข้อมูลและกระบวนการที่มีความสำคัญ
อันจะนำไปสู่การยอมรับและสร้างความเชื่อมั่นในเรื่องของการใช้ประโยชน์สิ่งมีชีวิต
ดัดแปลงพันธุกรรมและผลิตภัณฑ์สืบเนื่องให้นักวิชาการ ผู้ปฏิบัติงานในส่วนที่
เกี่ยวข้อง และประชาชนทั่วไป

การส่งเสริมให้มีการสร้างความรู้ความเข้าใจและสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับ
สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมให้ประชาชนในรูปแบบที่เข้าใจง่าย รวมทั้งการสื่อสาร
ที่มีประสิทธิภาพด้วยวิธีการและจังหวะเวลาที่เหมาะสมจะนำไปสู่ความร่วมมือในการ
ดำเนินการจัดการเกี่ยวกับความปลอดภัยทางชีวภาพให้มีประสิทธิภาพ และสามารถ
กำหนดมาตรการในส่วนที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับความต้องการและบทบาทของ
ทุกภาคส่วนได้ดียิ่งขึ้น

การประชุมในวันนี้ จึงเป็นเวทีสำคัญที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งจากหน่วยงาน
ภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา องค์การอิสระ และผู้ทรงคุณวุฒิ จะได้แลกเปลี่ยน
ความรู้และประสบการณ์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมและการสื่อสารความ
เสี่ยงของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพ ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ในการวางแผนดำเนินงานโครงการการจัดทำกรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความ
ปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทยให้มีความครบถ้วน และสอดคล้องกับความต้องการ
ของทุกฝ่ายต่อไป

สุดท้ายนี้ ผมขอขอบคุณท่านผู้มีเกียรติทุกท่านที่สละเวลามาร่วมให้
ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็น รวมทั้งแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในวันนี้

บัดนี้ได้เวลาอันสมควรแล้ว ผมขอเปิดการประชุมเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 1
โครงการการจัดทำกรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย
เรื่อง การมีส่วนร่วมและการสื่อสารความเสี่ยงของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม และ
ขอให้การประชุมในวันนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทุกประการ

ขอบคุณครับ

บทเรียนและประสบการณ์
ในการจัดทำกรอบงานแห่งชาติ
ว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ
ในภูมิภาคเอเชีย
(Development of National Biosafety
Frameworks in Asia:
Lessons and Experiences)

โดย Dr. Nizar Mohamed
ผู้ประสานงานโครงการประจำภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

กรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ

กรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ (National Biosafety Frameworks) ประกอบด้วยกรอบการดำเนินงาน 5 ส่วน ได้แก่ นโยบายระดับชาติด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ ระบบการควบคุมและกำกับดูแล ระบบการจัดการและให้อนุญาต กลไกในการสร้างจิตสำนึก การศึกษา และการมีส่วนร่วมของสาธารณชน และระบบการติดตามตรวจสอบ ซึ่งในการดำเนินการจัดทำกรอบงานแห่งชาติฯ จะต้องมีการบูรณาการงานในด้านต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อส่งเสริมการจัดการและควบคุมดูแลการใช้ประโยชน์สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมในองค์รวมให้มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของสาธารณชนในกระบวนการตัดสินใจในขั้นตอนต่างๆ ของการดำเนินโครงการ สาระพื้นฐานของกรอบการดำเนินงานทั้ง 5 ด้าน มีดังนี้

✿ นโยบายระดับชาติด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ (National Biosafety Policy)

นโยบายระดับชาติด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ อาจจัดทำเป็นนโยบายที่แยกออกมาต่างหากเพื่อกำกับดูแลประเด็นด้านความปลอดภัยทางชีวภาพโดยตรง หรือเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายระดับชาติด้านต่างๆ อาทิ นโยบายเทคโนโลยีชีวภาพ การผลิตทางการเกษตรและความมั่นคงด้านอาหาร ความมั่นคงทางชีวภาพ หรือการกักกันพันธุ์พืช/พันธุ์สัตว์ การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความปลอดภัยด้านอาหาร และการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นต้น

✿ ระบบการควบคุมและกำกับดูแล (Regulatory Regime)

เป็นการกำหนดกรอบทางกฎหมายที่บ่งชี้ถึงเหตุผลความจำเป็นและกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม เช่น กฎหมาย พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือแนวทางเกี่ยวกับความปลอดภัยทางชีวภาพและสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ซึ่งควรมีองค์ประกอบพื้นฐาน ดังนี้

• บทบัญญัติทั่วไป

กำหนดวัตถุประสงค์ ขอบเขต คำจำกัดความ การจัดองค์กร และข้อกำหนดทั่วไป

• บทบัญญัติในทางปฏิบัติ

ครอบคลุมวิธีปฏิบัติและกระบวนการเกี่ยวกับการใช้ในสภาพควบคุม (contained use) การทดสอบภาคสนาม (field trial) การวางจำหน่าย และกระบวนการตัดสินใจ เป็นต้น

• องค์ประกอบอื่นๆ

ได้แก่ วิธีปฏิบัติในเรื่องของการให้ข้อมูลข่าวสาร การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสาธารณชนในกระบวนการตัดสินใจ การติดตามตรวจสอบ การบังคับใช้ความผิดและบทลงโทษ และการรักษาความลับ เป็นต้น

✿ ระบบการจัดการการขอใช้ประโยชน์ (System for Handling Applications)

• หน่วยประสานงานระดับชาติ (National Focal Point) ด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ

ในประเทศส่วนใหญ่จะเป็นหน่วยงานเดียวกับหน่วยประสานงานกลางของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ได้แก่ กระทรวงสิ่งแวดล้อม เนื่องจากประเด็นความปลอดภัยทางชีวภาพเป็นประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ และเพื่อก่อให้เกิดความเชื่อมโยงกันทางด้านนโยบายทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ

• หน่วยชำนาญการระดับประเทศ (competent authority)

รับหน้าที่กำกับดูแลและให้อนุญาตเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

• ระบบในการประเมินความเสี่ยง

ควรเป็นระบบที่เน้นความปลอดภัย โปร่งใส และเป็นกลาง การประเมินความเสี่ยง ควรดำเนินการโดยสถาบันอิสระ เพื่อให้ผลที่ได้มีความเป็นกลาง

และเป็นที่ยอมรับของสาธารณชน

- ระบบสำหรับการตัดสินใจ

โดยทั่วไป การตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม จะเป็นการตัดสินใจทางการเมือง ซึ่งควรคำนึงถึงการประเมินความเสี่ยง ผลกระทบ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางชีวภาพด้วย

✿ กลไกในการสร้างจิตสำนึก การศึกษา และการมีส่วนร่วมของสาธารณชน

ควรมีการจัดทำกลไกที่ส่งเสริมให้มีการดำเนินการสร้างจิตสำนึก ให้การศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสาธารณชนในกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ซึ่งกระบวนการเหล่านี้จะต้องดำเนินการเป็นลำดับตามขั้นตอน เริ่มจากการสร้างจิตสำนึก ให้การศึกษาและความรู้ความเข้าใจและข้อมูลข่าวสารที่ครบถ้วนและชัดเจนแก่สาธารณะก่อนจะส่งเสริมให้สาธารณชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ เพื่อเพิ่มศักยภาพของสาธารณะในการตัดสินใจในประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่กระบวนการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

✿ ระบบการติดตามตรวจสอบ

ระบบการติดตามตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพนับว่าสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะเมื่อมีการอนุญาตให้มีการใช้ประโยชน์ หรือปลดปล่อยสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมสู่พื้นที่เพาะปลูก จำเป็นต้องมีการติดตามตรวจสอบผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัยของทั้งมนุษย์ สัตว์ และพืช ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับการใช้ประโยชน์ดังกล่าว มีการดำเนินการเพื่อบังคับใช้และตรวจสอบการปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือข้อกำหนดของใบอนุญาต ซึ่งรวมถึงกฎระเบียบและวิธีปฏิบัติในภาวะฉุกเฉินในกรณีที่เกิดการปะปนของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมโดยไม่ได้ตั้งใจ และการละเมิดข้อกำหนดหรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ ตลอดจนการกำหนดความผิดและบทลงโทษในกรณีที่มีการละเมิดเงื่อนไขด้วย

สถานภาพของโครงการระดับโลกของ UNEP-GEF เรื่องการจัดทำกรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ

โครงการระดับโลกของ UNEP-GEF เรื่องการจัดทำกรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ (UNEP-GEF Global Project on the Development of National Biosafety Frameworks) มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนให้ประเทศจัดทำกรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพเพื่อเตรียมการในการดำเนินงานตามพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ และส่งเสริมความร่วมมือในการดำเนินงานจัดทำกรอบงานแห่งชาติฯ ทั้งในระดับภูมิภาคและอนุภูมิภาค

ปัจจุบันโครงการดำเนินการมาแล้ว 5 ปี จากประเทศที่มีคุณสมบัติที่จะได้รับความช่วยเหลือในการดำเนินโครงการทั้งหมด 130 ประเทศ มี 127 ประเทศที่เข้าร่วมโครงการ (ประเทศที่ 127 ได้แก่ รัฐอิสลามอัฟกานิสถาน) ในจำนวนนี้มี 124 ประเทศ ได้รับความเห็นชอบและเริ่มดำเนินงานโครงการไปแล้ว ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2549 มีประเทศที่จัดทำกรอบงานแห่งชาติฯ แล้วเสร็จ จำนวน 72 ประเทศ ในภูมิภาคเอเชีย มีการดำเนินงานโครงการใน 23 ประเทศ ในจำนวนนี้มี 17 ประเทศที่จัดทำกรอบงานแห่งชาติแล้วเสร็จ ได้แก่ ประเทศกัมพูชา สาธารณรัฐเกาหลี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี อิหร่าน อินโดนีเซีย จอร์แดน ลาว คาซัคสถาน ฟิลิปปินส์ ทาจิกิสถาน เวียดนาม ศรีลังกา มัลดีฟส์ มองโกเลีย คาซัคสถาน เลบานอน และเยเมน และอีก 6 ประเทศอยู่ระหว่างดำเนินการจัดทำกรอบงานแห่งชาติ ได้แก่ ประเทศภูฏาน สหภาพพม่า บังกลาเทศ เนปาล ซีเรีย และประเทศไทย

ประสบการณ์ในการจัดทำกรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพในภูมิภาคเอเชีย

✿ การกำหนดกรอบนโยบายแห่งชาติด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ

การดำเนินงานจัดทำกรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพเป็นการเตรียมและสนับสนุนประเทศในการดำเนินงานตามพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ และควบคุมดูแลการใช้ประโยชน์สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมอย่างปลอดภัย ในการกำหนดกรอบนโยบายแห่งชาติด้านความปลอดภัยทางชีวภาพแต่ละประเทศจะมีเป้าหมายและการกำหนดประเด็นปัญหาหลักที่แตกต่างกันไป อาทิ เพื่อสนับสนุนแผนพัฒนาอย่างยั่งยืน แผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) หรือเน้นการจัดการภายใต้นโยบายและแผนเฉพาะด้านเกี่ยวกับเกษตรกรรม ป่าไม้ ประมง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ความมั่นคงทางชีวภาพ และประเด็นทางการค้า เป็นต้น โดยประเด็นที่ทุกประเทศกล่าวถึงไว้ในแนวนโยบายส่วนใหญ่จะเป็นไปตามบทบัญญัติหรือหลักการที่แนะนำไว้ตามบทบัญญัติของพิธีสาร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการแนวทางระมัดระวังล่วงหน้า (precautionary approach) การเคลื่อนย้ายข้ามแดน (transboundary movement) ของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม การปกป้องความหลากหลายทางชีวภาพตามสภาพธรรมชาติและทางทะเล การปกป้องสุขภาพของมนุษย์ การสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของสาธารณะ และการเสริมสร้างสมรรถนะด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ

นอกจากจะจัดทำนโยบายตามบทบัญญัติของพิธีสารฯ แล้ว ประเทศส่วนใหญ่ได้ระบุถึงสาระและประเด็นปัญหาที่นอกเหนือไปจากบทบัญญัติของพิธีสารฯ อาทิ การส่งเสริมงานวิจัยและพัฒนาด้านเทคโนโลยีชีวภาพในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางชีวภาพ การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรพันธุกรรม ประเด็นทางการค้า การติดฉลากสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนประกอบของสารดัดแปลงพันธุกรรมและการดำเนินงานตามกรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ เป็นต้น

✿ การกำหนดระบอบการควบคุมและกำกับดูแล

ในการกำหนดระบอบการควบคุมและกำกับดูแล ประเทศส่วนใหญ่กำหนดให้มีหัวข้อตามที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติของพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ โดยเน้นการเคลื่อนย้ายข้ามแดน ซึ่งประกอบด้วยการนำเข้า ส่งออก และผ่านแดนของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม และวิธีการสำหรับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่มีเจตนาในการนำไปใช้โดยตรงเป็นอาหาร หรืออาหารสัตว์ หรือเพื่อการผลิต (Food, Feed and Processing: FFP) โดยเพิ่มเติมหัวข้อตามประเด็นปัญหาที่มีความสำคัญในระดับประเทศ อาทิ กฎ ระเบียบ และข้อบังคับในเรื่องของการวิจัยและพัฒนา การใช้ในสภาพควบคุม การปลดปล่อยสู่สิ่งแวดล้อมเพื่อการทดสอบภาคสนาม และการปลดปล่อยเพื่อการค้า เป็นต้น

สำหรับประเทศที่มีระบบการควบคุมดูแลเกี่ยวกับความปลอดภัยทางชีวภาพที่ดีและได้ดำเนินการมาแล้วในระยะหนึ่ง ก็จะสามารถดำเนินการในระดับของการยกร่างกฎหมายภายในประเทศด้านความปลอดภัยทางชีวภาพได้เลย เช่น สาธารณรัฐเกาหลี ประเทศอิหร่านและไทย แต่ส่วนใหญ่เลือกที่จะออกเป็นพระราชกฤษฎีกา กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับภายใต้กระทรวงหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบกำกับดูแลในประเด็นนั้นมากกว่า เนื่องจากสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและบังคับใช้ได้ทันเหตุการณ์ ประเทศที่อยู่ในกลุ่มนี้ ได้แก่ ประเทศอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม อย่างไรก็ตาม ในกลุ่มประเทศที่ไม่มีระเบียบ ข้อบังคับ และการกำกับดูแลด้านความปลอดภัยทางชีวภาพมาก่อน ส่วนใหญ่เลือกที่จะออกเป็นพระราชกฤษฎีกา กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับภายใต้กระทรวงหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบกำกับดูแลในประเด็นที่สนใจ อาทิ การออกกฎระเบียบภายใต้พระราชบัญญัติอาหาร (ประเทศภูฏาน) และภายใต้พระราชบัญญัติเกี่ยวกับการกักกัน (สหภาพพม่า) เป็นต้น ในกลุ่มนี้มี 3 ประเทศที่จัดทำระบอบการควบคุมในระดับกฎหมาย โดยมี 2 ประเทศ ได้แก่ ประเทศทาจิกิสถาน และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี จัดทำกฎหมายด้านความปลอดภัยทางชีวภาพแล้วเสร็จ และอีกประเทศ คือ กัมพูชา อยู่ระหว่างการนำเสนอร่างกฎหมายด้านความปลอดภัยทางชีวภาพต่อรัฐสภา

✿ การจัดองค์กรภายใต้กรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ

พิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพระบุไว้ตามมาตรา 19 (1) ให้แต่ละภาคีต้องกำหนดหน่วยงานชำนาญการระดับประเทศ (competent national authority) ขึ้นหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งหน่วยงาน ซึ่งจะรับผิดชอบในการดำเนินงานตามหน้าที่และงานบริหารต่างๆ ตามที่กำหนดโดยพิธีสารฯ

ในภูมิภาคเอเชีย พบว่าประเทศส่วนใหญ่จัดให้มีหน่วยงานชำนาญการระดับประเทศมากกว่าหนึ่งหน่วยงาน โดยอาจกำหนดให้มีหน่วยประสานงานกลางในการรับเรื่องขออนุญาตทั้งหมด ก่อนส่งให้หน่วยงานชำนาญการระดับประเทศที่มีหน้าที่รับผิดชอบในประเด็นนั้นๆ (สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีและประเทศอิหร่าน) หรือให้แต่ละหน่วยงานดำเนินการรับเรื่องในส่วนที่รับผิดชอบเอง โดยให้มีการประสานงานผ่านทางคณะกรรมการความปลอดภัยทางชีวภาพแห่งชาติ (National Biosafety Committee-NBC) (ประเทศจอร์แดน ฟิลิปปินส์ และเยเมน) อย่างไรก็ตาม มีบางประเทศที่กำหนดหน่วยงานชำนาญการระดับประเทศเพียงหน่วยงานเดียวที่รับผิดชอบทั้งการรับเรื่องขออนุญาตและดำเนินการในขั้นตอนต่างๆ แบบเบ็ดเสร็จ ได้แก่ ประเทศกัมพูชา และเลบานอน

✿ การกำหนดกลไกในการตัดสินใจ

แต่ละประเทศมีรูปแบบของกลไกในการตัดสินใจที่แตกต่างกัน ส่วนใหญ่จะใช้รูปแบบที่ประกอบด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่าย (multi-stakeholder) มีผู้แทนจากภาครัฐเป็นหลัก มีเพียงส่วนน้อยที่มีองค์ประกอบของผู้แทนจากส่วนอื่นที่นอกเหนือจากภาครัฐ (non government) ร่วมอยู่ด้วย ได้แก่ ประเทศจอร์แดน อิหร่าน เยเมน และฟิลิปปินส์ บางประเทศ เช่น กัมพูชา และเลบานอน กำหนดให้มีการตัดสินใจโดยหน่วยงานหลักเพียงหน่วยงานเดียวหลังจากปรึกษาหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นเรียบร้อยแล้ว

✿ การกำหนดแนวทางและกลไกในการประเมินความเสี่ยง

โดยทั่วไปกำหนดให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานชำนาญการระดับประเทศโดยคำแนะนำด้านเทคโนโลยีและวิชาการจากคณะทำงานที่ปรึกษา ซึ่งในประเทศอิหร่านและทาจิกิสถาน กำหนดผู้แทนจากส่วนอื่นที่นอกเหนือจากภาครัฐอยู่ในคณะทำงานที่ปรึกษา และประเทศเลบานอน และเยเมน ได้ระบุถึงองค์ประกอบของการประเมินความเสี่ยงไว้ในระบอบการควบคุมและกำกับดูแลด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ

✿ ข้อพิจารณาด้านเศรษฐกิจสังคม

พิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพได้ระบุถึงข้อพิจารณาด้านเศรษฐกิจสังคม ไว้ในมาตรา 26 (1) โดยให้ภาคีต่างๆ ในการบรรลุถึงการตัดสินใจการนำเข้าภายใต้พิธีสารฯ หรือภายใต้มาตรการภายในต่างๆ สำหรับการดำเนินงานตามพิธีสารฯ อาจคำนึงถึงข้อพิจารณาทางเศรษฐกิจสังคม ที่เกิดจากผลกระทบของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมต่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน

ในภูมิภาคเอเชีย บางประเทศได้กำหนดข้อพิจารณาด้านเศรษฐกิจสังคมไว้ภายใต้เครื่องมือทางกฎหมาย (สาธารณรัฐเกาหลี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี ลาว ฟิลิปปินส์ เวียดนาม ทาจิกิสถาน และเยเมน) และส่วนหนึ่งได้กำหนดไว้ในนโยบายระดับชาติ (กัมพูชา ลาว เลบานอน ศรีลังกา และทาจิกิสถาน) ในขณะที่บางประเทศที่ไม่มีการกำหนดข้อพิจารณาด้านเศรษฐกิจสังคม ได้แก่ อินโดนีเซีย อิหร่าน จอร์แดน และคาซัคสถาน

อย่างไรก็ตาม ประเด็นด้านเศรษฐกิจสังคมที่แต่ละประเทศให้ความสำคัญก็มีความแตกต่างกันออกไป ตัวอย่างเช่น ในประเทศเยเมน กำหนดให้มีการประเมินความเสี่ยงด้านเศรษฐกิจสังคม ควบคู่ไปกับการประเมินความเสี่ยงบนพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ โดยกำหนดให้การตัดสินใจใดๆ เกี่ยวกับความปลอดภัยทางชีวภาพ ควรคำนึงถึงข้อพิจารณาด้านเศรษฐกิจสังคมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การบรรเทาความยากจน ความมั่นคงทางอาหาร วิถีชีวิตของเกษตรกรรายย่อย ชุมชนท้องถิ่น และสตรี รวมถึงปัจจัยทางวัฒนธรรมด้วย ในขณะที่สาธารณรัฐเกาหลี ได้ระบุไว้ในพระราชบัญญัติ

ว่าด้วยการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ค.ศ. 2001 (พ.ศ. 2544) ในมาตรา 14, 1(3) “ให้ห้ามหรือจำกัดการนำเข้าหรือการผลิตซึ่งสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่มีหรือน่าจะมีผลกระทบด้านเศรษฐกิจสังคมในทางลบต่อคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ” เป็นต้น

การมีส่วนร่วมของสาธารณชน

ในเรื่องการมีส่วนร่วมของสาธารณชน กรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพที่จัดทำขึ้น ควรมีการดำเนินการตามบทบัญญัติของพิธีสารฯ ในมาตรา 23 โดยมุ่งเน้นให้เกิดการสร้างตระหนักและเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจของสาธารณชนเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม รวมทั้งเอื้ออำนวยให้เกิดการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม และความปลอดภัยทางชีวภาพ ซึ่งเป็นกลไกพื้นฐานที่จะส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของสาธารณชนในกระบวนการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

กระบวนการในการมีส่วนร่วมที่สำคัญที่สุดในการจัดทำกรอบงานแห่งชาติฯ ที่จะขาดเสียมิได้ ได้แก่ การจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของสาธารณะในขั้นตอนต่างๆ ของการดำเนินงาน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นต่อข้อพิจารณาต่างๆ และเรื่องขออนุญาตใช้ประโยชน์สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม โดยอาจกำหนดช่วงเวลาในการเปิดรับข้อคิดเห็น และในกรณีที่มีความจำเป็นอาจจัดให้มีการประชุมสาธารณะ หรือการประชุมกลุ่มย่อยเฉพาะด้าน (focus group) เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นได้โดยตรง ทั้งนี้ คณะกรรมการที่มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจจะต้องนำข้อคิดเห็นของสาธารณะดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจด้วย

กลไกหลักที่ใช้ในการตัดสินใจในกระบวนการของการจัดทำกรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ ได้แก่ คณะกรรมการกำกับโครงการระดับชาติ (National Coordinating Committee-NCC) มีหน้าที่รับผิดชอบกำกับดูแลนโยบายในการดำเนินงานจัดทำกรอบงานแห่งชาติฯ ซึ่งทุกประเทศในภูมิภาคเอเชียได้จัดตั้งคณะกรรมการชุดดังกล่าว โดยส่วนใหญ่จะมีผู้แทนจากภาครัฐเป็นหลัก มีเพียง 4 ประเทศที่มีผู้แทนองค์กรอิสระ อีก 4 ประเทศ มีผู้แทนจากภาคเอกชนและมี 5 ประเทศ

ที่ประกอบด้วยนักวิทยาศาสตร์จากภาครัฐ มีเพียงประเทศเดียว ได้แก่ ประเทศเยอรมนีที่มีผู้แทนจากภาคสื่อมวลชนอยู่ในองค์ประกอบของคณะกรรมการฯ ตัวอย่างของประเทศที่มีองค์ประกอบคณะกรรมการระดับชาติด้านความปลอดภัยทางชีวภาพที่มีผู้แทนจากส่วนอื่นที่นอกเหนือจากภาครัฐ ได้แก่ ประเทศอิหร่าน (ภาคเอกชน และ/หรือ สาธารณชน) จอร์แดน (ภาคเอกชนและตัวแทนของผู้บริโภค) เลบานอน (ภาคเอกชน และองค์กรอิสระ) และเยเมน (ผู้แทนหอการค้า และองค์กรผู้บริโภค) เป็นต้น

จากการที่องค์ประกอบของคณะกรรมการกำกับโครงการระดับชาติที่ยังไม่ครอบคลุมทุกภาคส่วนทำให้ประเด็นการมีส่วนร่วมของสาธารณชนเป็นประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการพิจารณาและส่งเสริมให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำกรอบงานแห่งชาติฯ การจัดทำและพัฒนาระบบและเกณฑ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพ เพื่อให้กรอบงานและระบบที่จัดทำขึ้นเป็นที่ยอมรับและสามารถนำไปปฏิบัติได้เมื่อจัดทำแล้วเสร็จ

ปัญหาท้าทายหลัก
สำหรับการมีส่วนร่วมของสาธารณชน
ในการตัดสินใจเกี่ยวกับ
สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม
(Key Challenges for Public Participation
in Decision Making on GMOs)

โดย Dr. Nizar Mohamed
ผู้อำนวยการโครงการประจำภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

พิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพกับการมีส่วนร่วมของสาธารณชน

พิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพได้ระบุถึงการมีส่วนร่วมของสาธารณชน ไว้ในมาตรา 23 ที่ให้ภาคีพิธีสารฯ ส่งเสริมและเอื้ออำนวยให้มีความตระหนัก การศึกษา และการมีส่วนร่วมของสาธารณชนในการเคลื่อนย้าย การดูแล และการใช้ประโยชน์สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน และให้ความสำคัญกับการเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและใช้ประโยชน์สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม และการเปิดเผยข้อมูลผลการตัดสินใจต่อสาธารณะ อาจสรุปได้โดยสังเขปว่า พิธีสารฯ ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสาธารณชนในการตัดสินใจ โดยเน้นให้มีการดำเนินการตามขั้นตอนตามลำดับ จากการสร้างความตระหนัก ให้การศึกษา และเผยแพร่ข้อมูลที่สาธารณชนสามารถเข้าถึงได้อันจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ

การมีส่วนร่วมของสาธารณชน

การมีส่วนร่วมของสาธารณชน หมายถึง การร่วมกันหรือมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการกำหนดวิธีการและขอบเขตในการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจในประเด็นปัญหาและนโยบายสาธารณะ โดยประเทศจะต้องกำหนดขอบเขตของคำว่า “สาธารณะ (public)” ว่าจะครอบคลุมภาคส่วนหรือคนในกลุ่มใดบ้าง อย่างไรก็ตาม ควรให้ครอบคลุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนในประเด็นที่สนใจ ในที่นี้คือ ความปลอดภัยทางชีวภาพและสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ซึ่งควรมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากภาคส่วนต่างๆ อาทิ นักวิทยาศาสตร์ ภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้มีอำนาจตัดสินใจในระดับนโยบาย เกษตรกร และผู้บริโภค เป็นต้น

โดยทั่วไป การมีส่วนร่วมอาจจำแนกได้ 3 ประเภท ตามลักษณะและระดับของการมีส่วนร่วม ดังนี้

❁ การมีส่วนร่วมแบบบนลงล่าง (topdown participation)

เป็นการมีส่วนร่วมในลักษณะที่การตัดสินใจเกิดขึ้นแล้ว ส่งผลให้การมีส่วนร่วมเกิดในทิศทางเดียวในลักษณะของการยอมตาม (passive) ซึ่งผู้มีอำนาจในการตัดสินใจได้ตัดสินใจไปแล้วและแจ้งผลการตัดสินใจดังกล่าวต่อสาธารณชน โดยไม่มีการพิจารณาความเห็นของสาธารณะ

❁ การมีส่วนร่วมแบบการปฏิบัติหน้าที่ (functional participation)

เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นในหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจในประเด็นปัญหาสาธารณะต่างๆ โดยทั่วไปหน่วยงานที่รับผิดชอบจะจัดการประชุมเพื่อรับฟังความเห็นสาธารณะ ก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินการใดๆ โดยคำนึงถึงข้อคิดเห็นที่ได้รับ จัดเป็นการมีส่วนร่วมแบบตื่นตัว (active participation) อย่างไรก็ตาม การรับฟังความเห็นสาธารณะในกรณีนี้มักเกิดขึ้นในช่วงท้ายของการดำเนินการภายหลังจากการตัดสินใจหลักๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการนั้นๆ ได้ผ่านไปแล้ว

❁ การมีส่วนร่วมแบบให้อำนาจ (empowering participation)

เป็นการมีส่วนร่วมที่ประชาชนมีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์ (interaction) ในการดำเนินการในขั้นตอนต่างๆ อย่างแท้จริง ตั้งแต่การตัดสินใจ การจัดทำนโยบาย และกำหนดทิศทางการดำเนินการ รวมทั้งการดำเนินงานและติดตามตรวจสอบ การมีส่วนร่วมลักษณะนี้มักจะเกิดขึ้นกับการดำเนินงานขององค์กรอิสระ (NGOs)

ในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่สังคม จะต้องมีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากขึ้น โดยเฉพาะปรับเปลี่ยนกลไกในการมีส่วนร่วมจากแบบบนลงล่างเข้าสู่การมีส่วนร่วมแบบการปฏิบัติหน้าที่ และการมีส่วนร่วมที่มีปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องหรือการให้อำนาจในการตัดสินใจแก่ประชาชน ตามลำดับ

กลไกในการมีส่วนร่วมของสาธารณชน

ปัจจัยสำคัญในเรื่องการมีส่วนร่วม ได้แก่ กลไกในการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ การเสริมสร้างสมรรถนะ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งกระบวนการที่มีความโปร่งใสและเชื่อถือได้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่น (trust) ให้กับประชาชน ซึ่งกลไกการมีส่วนร่วมของสาธารณชนอาจแตกต่างกันไปในแต่ละขั้นตอนของการจัดทำกรอบงานแห่งชาติ หรือกระบวนการของการตัดสินใจ อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึงในการจัดทำกลไกการมีส่วนร่วมของสาธารณชน ได้แก่

- ควรมีการกำหนดกระบวนการในการตัดสินใจและระบบการบริหารจัดการเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมไว้ในกฎหมาย หรือกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน
- จัดทำกลไกบนพื้นฐานของกลไกการมีส่วนร่วมที่มีอยู่ ซึ่งขึ้นอยู่กับวิถีปฏิบัติและวัฒนธรรมของประเทศนั้นๆ
- ควรคำนึงถึงปัจจัยทางวัฒนธรรม สังคม และการเมืองของประเทศ
- ควรเลือกกลุ่มของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้มีความเหมาะสมกับหัวข้อที่พิจารณา
- จัดให้มีการรับฟังความเห็นสาธารณะในขั้นตอนต่างๆ ของการดำเนินงาน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นต่อข้อพิจารณาที่สำคัญและเรื่องขออนุญาตใช้ประโยชน์สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ซึ่งในการรับฟังความเห็นควรกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนในการเปิดรับข้อคิดเห็น และในกรณีที่มีความจำเป็นอาจจัดให้มีการประชุมสาธารณะหรือการประชุมกลุ่มย่อยเฉพาะด้าน (focus group) เพื่อให้ทุกภาคส่วนมีโอกาสในการเสนอความเห็น และคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับและนำไปพิจารณาในกระบวนการตัดสินใจ

ปัญหาท้าทายหลักในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสาธารณชน

ปัญหาท้าทายหลักในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ได้แก่ “การสร้างความเชื่อมั่น” ความเชื่อมั่นเป็นพื้นฐานสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน หากสามารถสร้างความเชื่อมั่นต่อประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งในแง่ของการสื่อสาร ตัวบุคคลที่ทำการสื่อสาร องค์กร และข้อมูลที่ได้รับแล้ว การมีส่วนร่วมของประชาชนจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในการสร้างความเชื่อมั่นแก่สาธารณชน มีองค์ประกอบที่สำคัญที่ควรให้ความสนใจ ได้แก่ การสื่อสารความเสี่ยง ลักษณะของข้อมูลและการให้ข้อมูล บทบาทขององค์กรที่เกี่ยวข้อง และกลไกการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ ดังนี้

❁ การสื่อสารความเสี่ยง

ในปัจจุบัน มนุษย์ไม่เพียงแต่ให้ความสนใจเฉพาะสิ่งที่มีผลกระทบต่อตัวเองโดยตรงเท่านั้น แต่ยังให้ความสนใจในประเด็นปัญหาสาธารณะที่มีผลต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมในภาพรวม ดังนั้น สิ่งสำคัญในการสื่อสารความเสี่ยงในเรื่องของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม คือ การให้ประชาชนมีโอกาสเลือกบนพื้นฐานของข้อมูลที่เป็นกลางและตรงตามความเป็นจริง ในการสื่อสารความเสี่ยง ไม่ควรบอกว่าความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยีมีน้อยมาก เมื่อเทียบกับผลประโยชน์ที่ได้รับ หรือชี้นำผู้ฟังไปในทางใดทางหนึ่ง แต่ควรนำเสนอในลักษณะของการให้ข้อมูลและให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจด้วยตัวเองในเรื่องความเสี่ยงและความปลอดภัยต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

❁ ลักษณะของข้อมูลและการให้ข้อมูล

นอกจากข้อมูลที่นำเสนอและเผยแพร่ต่อสาธารณชนจะต้องมีความถูกต้องทันสมัย และเชื่อถือได้แล้ว แหล่งข้อมูลทั้งในแง่บุคคลที่นำเสนอหรืออ้างอิง และองค์กรที่เป็นต้นสังกัดจะต้องมีความเป็นกลางและมีความน่าเชื่อถือ การให้ข้อมูลไม่ควรดำเนินการโดยสถาบัน/องค์กรที่มีการดำเนินการพัฒนาและวิจัยเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม และ/หรือเป็นสถาบัน/องค์กรที่มีการขออนุญาต

ใช้ประโยชน์สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม นอกจากนั้นยังต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของกลไกการให้ข้อมูลข่าวสารและความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กรณีที่มีข้อมูลในส่วนใดที่ไม่สามารถเผยแพร่ได้ก็ควรให้เหตุผลประกอบอย่างชัดเจน

❁ บทบาทขององค์กรที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนขององค์กรที่เกี่ยวข้อง ควรเปิดใจให้กว้าง และทำตัวเป็นกลางในการรับฟังความเห็นของสาธารณะ และควรทบทวนบทบาทของตนเองให้ชัดเจน องค์กรที่รับหน้าที่ในการนำเสนอข้อมูลควรเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ทางกฎหมายในเรื่องดังกล่าวโดยตรง นอกจากนั้นควรทบทวนความน่าเชื่อถือขององค์กรในภาพรวมด้วย เนื่องจากจะส่งผลต่อความน่าเชื่อถือในการนำเสนอข้อมูลต่อสาธารณะได้

❁ กลไกการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ

ในการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ ประเทศควรมีกลไกการมีส่วนร่วมที่ชัดเจน ซึ่งอาจมีรูปแบบที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศและขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง อาทิ การมีกฎหมายหรือกฎระเบียบที่กำหนดให้มีการรับฟังและพิจารณาข้อคิดเห็นของสาธารณะในกระบวนการตัดสินใจ องค์กรประกอบคณะกรรมการที่มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจที่ครอบคลุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน และความปลอดภัยของกระบวนการตัดสินใจ เป็นต้น

การสื่อสารความเสี่ยง เรื่องสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม สู่สาธารณะ

รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาทพร สมิตะมาน
ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยเทคโนโลยีชีวภาพทางด้านพืช
คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

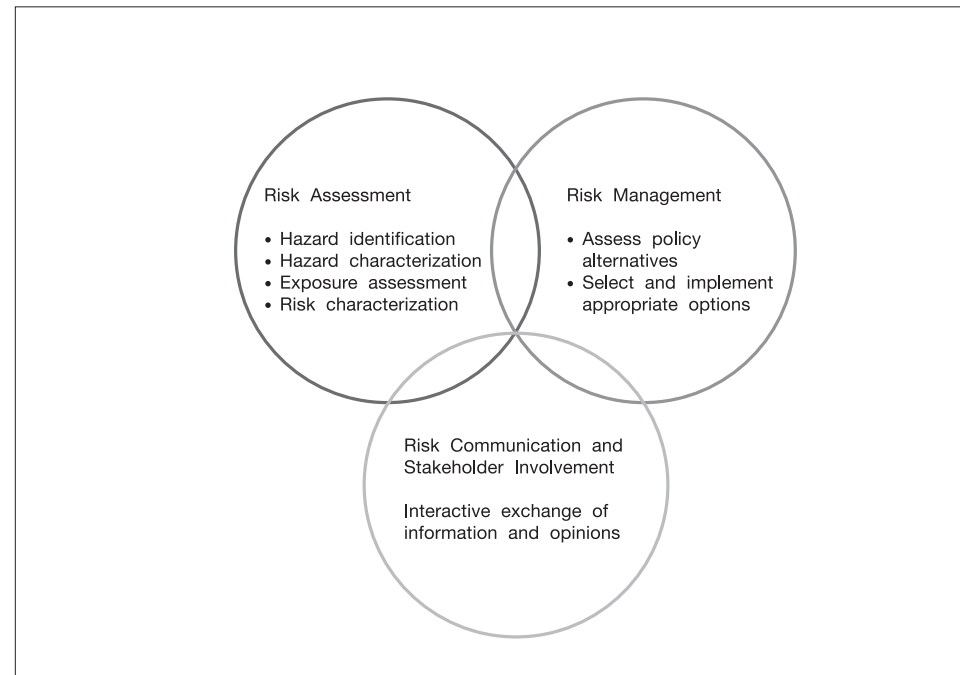

ความหมายของความเสียงและการสื่อสารความเสี่ยง

ความเสี่ยง คือ สภาวะอันไม่พึงประสงค์ซึ่งมีโอกาสที่จะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต สุขภาพทั้งกายและจิต รวมถึงความเป็นอยู่อันดีของมนุษย์ สัตว์ พืช จุลินทรีย์ และสิ่งแวดล้อม

โดยมีกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยง อันประกอบด้วย การประเมินการจัดการ และการสื่อสารความเสี่ยง (ภาพ 1)

ภาพ 1 แสดงกระบวนการเกี่ยวกับความเสี่ยง (WHO, 1998)

การสื่อสารความเสี่ยง หมายถึง วิธีการให้ข้อมูลโดยการอ้างอิงข้อมูลพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ช่วยให้เข้าใจต่อความเข้าใจของสังคม โดยมุ่งที่จะคลายความกังวลของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือได้รับผลกระทบ เพิ่มความเชื่อถือของมวลชนต่อข้อมูลจากผลงานค้นคว้าวิจัย หรือทดลองทางวิทยาศาสตร์ และลดความตระหนกต่อข้อมูลที่อ่อนไหวหรือข้อมูลที่ยังมีความขัดแย้ง

ปัจจัยที่มีส่วนประกอบการตัดสินใจต่อระดับความเสี่ยง

ปัจจัยที่มีผลประกอบการตัดสินใจต่อระดับความเสี่ยงมีหลายปัจจัย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับความปลอดภัยทางชีวภาพ สุขอนามัยและสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ โดยแบ่งออกได้ตามระดับความเสี่ยงของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม จากระดับที่ยอมรับว่าปลอดภัยมีความเสี่ยงและอันตรายน้อยที่สุด ระดับที่มีความเสี่ยงและอันตรายในระดับต่ำหรือปานกลาง ระดับที่มีความเสี่ยงและอันตรายร้ายแรง จนถึงระดับที่มีความเสี่ยงและอันตรายสูงสุด ตัวอย่างของปัจจัยประกอบการตัดสินใจต่อระดับความเสี่ยงแสดงไว้ในตาราง 1

ตาราง 1 ตัวอย่างของปัจจัยประกอบการตัดสินใจต่อระดับความเสี่ยง

เสี่ยงน้อย	เสี่ยงมาก
1. ความคุ้นเคย 2. อยู่ใกล้ตัว 3. ควบคุมได้ 4. สมัยครใจ 5. มีข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ 6. ติดตามได้	1. ไม่คุ้นเคย 2. อยู่ไกลตัว 3. ควบคุมไม่ได้ 4. ไม่สมัยครใจ 5. ไม่มีข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ 6. ติดตามไม่ได้

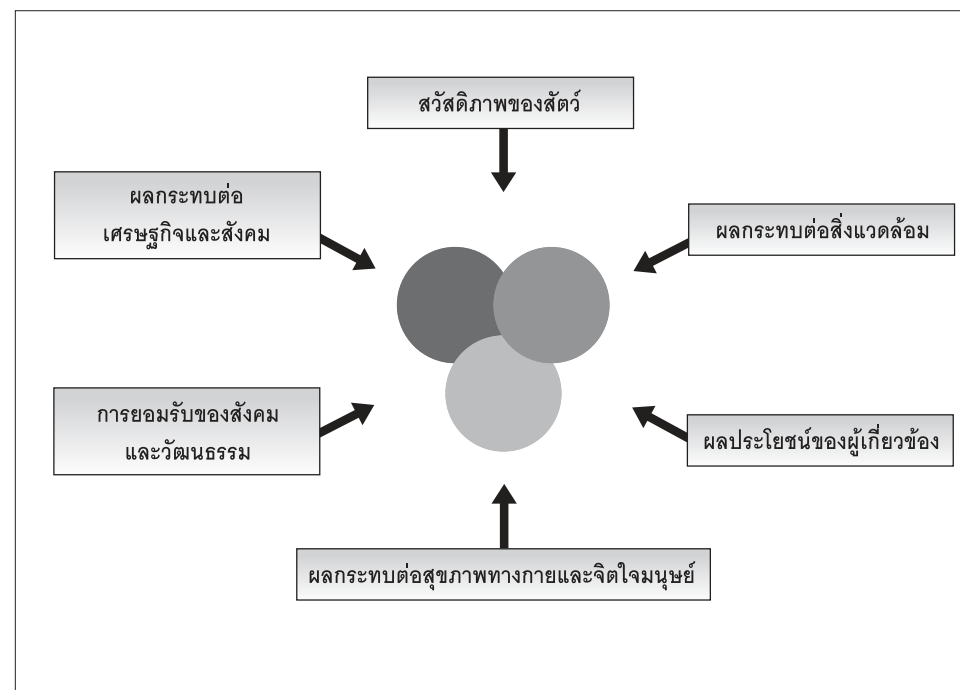
จุดประสงค์ของการสื่อสารความเสี่ยง

- เพื่อให้ข้อมูลต่อสาธารณชนที่ได้รับผลกระทบหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย ให้สามารถตัดสินใจและกระทำการต่อไปได้ รวมทั้งมีโอกาสคิดพิจารณา ก่อนที่จะเกิดความกลัวมากเกินไป
- เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันระหว่างสาธารณชนกับผู้วิจัย และเกิดความร่วมมือในการประเมินความเสี่ยง ตลอดจนการกำหนดนโยบาย และมาตรการที่เหมาะสมในการจัดการความเสี่ยงได้

แนวพิจารณาการวิเคราะห์และสื่อความเสี่ยง

แนวพิจารณาการวิเคราะห์และสื่อความเสี่ยงมีประเด็นสำคัญประการหนึ่งคือ ส่วนของข้อมูลที่น่าเสนอให้สาธารณชนได้รับทราบ โดยผู้รับข้อมูลต้องใช้ความรู้และประสบการณ์ในการวิเคราะห์ประกอบการตัดสินใจ ซึ่งแนวพิจารณาประกอบด้วย สวัสดิภาพของมนุษย์และสัตว์ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ผลประโยชน์ของผู้เกี่ยวข้อง ผลกระทบต่อสุขภาพทางกายและจิตใจของมนุษย์ การยอมรับของสังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม (ภาพ 2)

ภาพ 2 แนวพิจารณาการวิเคราะห์และสื่อความเสี่ยง

อย่างไรก็ตาม การที่จะนำเพียงปัจจัยดังกล่าวข้างต้นมาประกอบการพิจารณา เพื่อให้สังคมเข้าใจเรื่องความเสี่ยงยังไม่เพียงพอ องค์ประกอบที่สำคัญอีก 1 ประการ คือ ข้อมูลที่สื่อให้กับสังคม หากข้อมูลที่ให้กับสังคมเป็นข้อมูลที่ตั้งบนฐานของ

ความเป็นจริง ไม่มีวัตถุประสงค์ขึ้นซ้อนกัน เป็นกลาง ถูกต้อง โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ จะเกิดการสร้างความเชื่อถือและไว้วางใจให้กับมวลชน แต่หากให้ข้อมูลที่คลุมเครือ หรือข้อมูลที่มากเกินไป จะทำให้สังคมขาดความเชื่อถือ สับสน เกิดความสงสัยว่ายังมีอะไรที่ปกปิดอยู่ นอกจากนี้ควรสร้างกระแสข้อมูลอย่างต่อเนื่อง และมีช่วงเวลาที่เหมาะสมในการนำเสนอข้อมูล รวมถึงการใช้ความรู้แบบองค์รวมในการวิเคราะห์และจัดการ/สื่อความเสี่ยงเพื่อเพิ่มศักยภาพในการตัดสินใจด้วยตนเองให้มวลชน ตามวัฏจักรการสื่อความเสี่ยง (ภาพ 3)

ภาพ 3 วัฏจักรการสื่อความเสี่ยง

กรอบการลดความตระหนกโดยการสื่อสารความเสี่ยง

เมื่อสาธารณชนได้รับข้อมูลข่าวสาร อาจมีปฏิกิริยาในการตอบสนองแตกต่างกันไป เช่น เมื่อได้รับเอกสารหรือแผ่นพับที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลที่ต้องการสื่อให้ทราบ บางกลุ่มไม่สนใจ บางกลุ่มอาจลองพลิกอ่านข้อความภายในดู หรือบางกลุ่มอ่านแล้วเกิดความสนใจค้นคว้าเพิ่มเติม และมีบางกลุ่มที่ปักใจเชื่ออย่างแน่วแน่ ทั้งนี้มีกรอบการลดความตระหนกโดยการสื่อสารความเสี่ยง ดังนี้

- วิเคราะห์โอกาสของสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นว่ามีอันตรายต่อชีวิต สุขภาพ ความเป็นอยู่ของมนุษย์ สัตว์ สิ่งแวดล้อม เปรียบเทียบกับความคุ้มค่า หรือประโยชน์ที่จะได้รับ
- ให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบเข้ามามีบทบาทหรือได้ข้อมูลในขั้นตอนการวิเคราะห์ความเสี่ยงอย่างต่อเนื่อง
- เพิ่มศักยภาพหรือประสิทธิภาพของมาตรการในการจัดการความเสี่ยง เพื่อไม่ให้เกิดอันตรายหรือมีอันตรายน้อยที่สุด
- ใช้วิธีการต่างๆ ในการสื่อสารความเสี่ยงกับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบอย่างต่อเนื่องและทุกขั้นตอนของการวิเคราะห์หรือจัดการความเสี่ยง เพื่อให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องโปร่งใส

การสื่อสารความเสี่ยงที่พึงประสงค์

บทบาทของนักวิจัย/นักประชาสัมพันธ์ในการสื่อสารความเสี่ยง การให้หรือการสร้างกระแสของข้อมูลที่ต่อเนื่องนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากหากเกิดช่องว่างของข้อมูลที่ถูกต้อง ฝ่ายตรงข้ามจะหุ้มข้อมูลที่ตรงข้ามแทน และข้อมูลที่ให้กับมวลชนจะต้องเป็นข้อมูลที่ตั้งบนฐานของความเป็นจริง เพิ่มความรู้ความเข้าใจของผู้รับ รวมถึงไม่มีวัตถุประสงค์อื่นซ่อนเร้น ข้อมูลดังกล่าวจะสร้างความเชื่อถือและไว้วางใจให้กับมวลชน อีกทั้งยังเพิ่มศักยภาพในการตัดสินใจด้วยตนเองของมวลชนอีกด้วย

การสื่อสารความเสี่ยงที่ดี ต้องไม่เป็นลักษณะการให้ข้อมูลเพียงฝ่ายเดียว ซึ่งจะเป็นการยัดเยียดข้อมูลเพื่อให้มวลชนยอมรับสิ่งที่ต้องการสื่อ หรือเพื่อให้ยอมทำในสิ่งที่

ผู้สื่อต้องการ ควรเป็นการให้ข้อมูลที่ช่วยให้มวลชนสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ซึ่งมีลักษณะดังนี้

- ต้องมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างมวลชนกับผู้วิจัย
- ข้อมูลที่ให้ต้องผ่านการเรียบเรียงอย่างมีระบบง่ายต่อความเข้าใจ
- เปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น/ข้อมูล การประเมินความเสี่ยงและวิธีการบริหารจัดการความเสี่ยงระหว่างมวลชนที่ได้รับผลกระทบกับ ผู้วิจัย/หน่วยงาน

การเตรียมตัวของผู้วิจัยเพื่อสื่อสารความเสี่ยง จัดว่ามีความสำคัญในการสื่อสารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพ ก่อนที่จะมีการสื่อสารในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยง ควรมีการหาข้อมูลเพื่อเตรียมพร้อมต่อการตอบคำถามเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใหม่ แรงจูงใจในการวิจัยพัฒนา ให้ข้อมูลด้านของความเสี่ยงของประชาชนของตนเอง สามารถแนะนำผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาที่เราไม่มีข้อมูลเพียงพอที่จะตอบคำถาม นอกจากนั้นต้องดูแลไม่ให้ผู้อื่นเปลี่ยนแปลงข้อมูลที่ต้องการสื่อ และต้องอย่าให้ผู้อื่นให้ข้อมูลแทนตนเอง เพื่อเป็นการป้องกันข้อมูลให้มีความถูกต้องตรงกับความเป็นจริง โดยผู้ที่สื่อสารความเสี่ยงจะต้องเชื่อมั่นในสิ่งที่รู้และกระบวนการเรียนรู้เพิ่มเติม รวมถึงการยึดมั่นในหลักการทางวิทยาศาสตร์ด้วย ซึ่งผู้สื่อสารความเสี่ยงที่ดี ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

- มีสติ ไม่ตระหนกต่อคำถาม และวิธีการตั้งคำถาม
- มีความเข้าใจและอดทนต่อผู้ฟัง ผู้ได้รับผลกระทบ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มักจะมีลักษณะต่อต้าน หรือมองเพียงด้านเดียว ไม่อยากรับฟังข้อมูลที่ตรงข้ามกับความเชื่อเดิม เพราะคิดว่าเป็นการแก้ตัว หรือเข้าข้างอีกฝ่าย รวมถึงไม่ค่อยให้ความสนใจ อีกทั้งยังสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลจำกัด และยังให้ความสำคัญกับวัฒนธรรม ความเคยชินที่เคยเป็นมามากกว่าวิธีการหรือองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์
- มีทักษะทางภาษาที่ต้องสามารถสื่อข้อมูลที่ยากให้มีลักษณะง่ายต่อความเข้าใจ สั้นกระชับเพื่อให้จำได้ง่าย ไม่เป็นภาษาทาง

วิทยาศาสตร์มากเกินไป ซึ่งข้อมูลที่เป็นบวกจะส่งผลมากกว่า
ข้อมูลที่เป็นลบ จึงควรหลีกเลี่ยงการใช้คำ ไม่ ไม่มี ไม่เคย ไม่พบ
ไม่แน่ใจ ไม่สามารถ ไม่ได้ ฯลฯ นอกจากนี้ต้องตระหนักเสมอว่า
ข้อมูลที่เป็นจริงจะยืนยาวกว่าการสร้างข้อมูลหรือสร้างภาพ

- มีบุคลิกและประวัติที่น่าเชื่อถือ มีลักษณะอบอุ่น เป็นมิตร
เห็นอกเห็นใจผู้ที่ได้รับผลกระทบ
- ไม่กล่าวอ้าง โอ้อวด ให้ข้อมูลที่เกินจริง
- ไม่ปกป้องตนเองหรือกลุ่มของตนเอง เนื่องจากจะทำให้การโต้แย้ง
ยาวนาน ยึดเยื้อได้
- มีความซื่อตรงและยอมรับในสิ่งที่ไม่รู้

เวทีในการสื่อสารความเสี่ยง

สื่อเชิงวิชาการ สื่อเชิงพาณิชย์ หรือสื่อที่ได้รับความนิยมซึ่งมีรูปแบบในการ
สื่อเชิงรุก เช่น การแถลงข่าว การประชุมสัมมนา การเขียนบทความรูปแบบต่างๆ ในสื่อ
สิ่งพิมพ์ เป็นต้น และรูปแบบการสื่อสารรับ เช่น การได้รับเชิญเป็นวิทยากร การให้
สัมภาษณ์กับสื่อมวลชน เป็นต้น

สรุป

การสื่อสารความเสี่ยง เรื่อง สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมสู่สาธารณชน ต้อง
เป็นข้อมูลที่เป็นความจริง เป็นกลาง ถูกต้อง โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ เพื่อให้
เกิดความเชื่อถือ และไว้วางใจให้กับมวลชนและเพิ่มศักยภาพในการตัดสินใจด้วย
ตนเองของสาธารณชน วิธีการต่างๆ ในการสื่อสารต้องมีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย
มีความต่อเนื่องและมีเวลาที่เหมาะสมในการนำเสนอข้อมูล โดยผู้สื่อสารความเสี่ยงควรหา
ข้อมูลเพื่อเตรียมพร้อมต่อการตอบคำถามต่างๆ มีสติ มีความเข้าใจและอดทนต่อผู้ฟัง
หรือผู้ที่ได้รับผลกระทบ มีทักษะทางภาษาที่สามารถสื่อข้อมูลที่ยากให้เข้าใจต่อการ

ทำความเข้าใจซึ่งปฏิกิริยาของมวลชนเมื่อได้รับทราบข้อมูลต่างๆ อาจแตกต่างกันไป เช่น
ไม่สนใจ หรือปฏิกิริยาเชื่ออย่างแน่นนอน และบางกลุ่มอาจเกิดความสนใจและมีการ
ค้นคว้าเพิ่มเติม เป็นต้น ดังนั้นลักษณะของผู้สื่อสารความเสี่ยงที่ดีอีกอย่างหนึ่งคือ การมี
บุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือ อบอุ่น เป็นมิตร และเห็นอกเห็นใจผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสิ่งมี
ชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมด้วย

ต่างความเห็นต่างมุมมอง เรื่องสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม: ผู้บริหารและประชาชนควรเชื่อใคร

โดย ดร. วิเทศ ศรีเนตร
ผู้อำนวยการโครงการการจัดทำกรอบงานแห่งชาติว่าด้วย
ความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

พันธุวิศวกรรมทำให้เกิดความเป็นไปได้ที่น่าประหลาดใจ แต่ก็ทำให้เกิดความท้าทายโต้แย้งที่แตกต่างกันต่อเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ ซึ่งการโต้แย้งในฐานความรู้ทางวิทยาศาสตร์โดยนักพันธุศาสตร์มีความเชื่อว่า สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมยังไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ประโยชน์ และปลดปล่อยสู่สิ่งแวดล้อม การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารก็เป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้เกิดข้อโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ การมีข้อมูลไม่เพียงพอที่จะเข้าใจและข้อมูลที่มีส่วนใหญ่ออกอยู่กับภาคอุตสาหกรรม ผู้ผลิต และสถาบันวิจัย ซึ่งโครงการวิจัยสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมจำนวนมากล้มเหลวไปกับการไม่เปิดเผยข้อมูลและคำอธิบาย ทำให้การวิเคราะห์หาแนวทางแก้ไขข้อโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ทำได้จำกัดเนื่องจากขาดการเข้าถึงข้อมูล ในทางตรงกันข้ามฝ่ายต่อต้านสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมบางครั้งก็ให้ข้อมูลข่าวสารที่ขาดความเป็นจริง ความถูกต้องของข้อมูล เช่น กรณีศึกษาผลกระทบของสารฆ่าแมลง Bt Toxin ในข้าวโพดดัดแปลงพันธุกรรมที่มีต่อผีเสื้อ Monarch แต่ก็มีข้อโต้แย้ง ทำให้ไม่สามารถสรุปผลที่เกิดขึ้นได้ เป็นต้น

ประเด็นพิจารณาประกอบการตัดสินใจ ต่อสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

เนื่องจากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมเป็นเทคโนโลยีการผลิตที่ใหม่และยังไม่มีข้อสรุปเกี่ยวกับความปลอดภัยทางชีวภาพของผลิตภัณฑ์ที่ชัดเจน แม้ว่าการทดสอบภาคสนามจะยังไม่แสดงถึงผลกระทบในด้านต่างๆ แต่ก็อาจส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศโดยทำให้ไม่เกิดความสมดุลของระบบนิเวศหรือความหลากหลายทางชีวภาพ การใช้เทคโนโลยีพันธุวิศวกรรมในสิ่งมีชีวิตต่างๆ มีประเด็นพิจารณาประกอบการตัดสินใจต่อสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมด้านอื่นด้วย เพื่อนำไปสู่ความปลอดภัยในด้านต่างๆ รวมทั้งการวางมาตรการในการควบคุมและป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต

เทคนิคและเทคโนโลยี

กลุ่มที่ 1 มีความเชื่อว่า ผลิตภัณฑ์และกระบวนการการดัดแปลงพันธุกรรมปลอดภัยและมีประโยชน์ ดังนั้นจึงควรสนับสนุนการใช้ และมีสมมุติฐานว่าพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ในเรื่องของการดัดแปลงพันธุกรรมเชื่อถือได้ เข้าใจได้ดี ซึ่งสามารถจัดการและควบคุมเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่โดยภาคอุตสาหกรรมได้เป็นอย่างดี

กลุ่มที่ 2 มีความเชื่อว่า ผลิตภัณฑ์และกระบวนการการดัดแปลงพันธุกรรมมีความเสี่ยงและยังขาดรายละเอียดในประเด็นผลกระทบจากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมต่อระบบนิเวศ ชนิดพันธุ์ และสุขภาพของมนุษย์

กลุ่มที่ 3 มีความเชื่อในเรื่องจุดประสงค์ของการวิจัยพัฒนาด้านชีวโมเลกุลที่ค้นคว้าเพื่อนำไปสู่การใช้ประโยชน์มากกว่าการหาคำตอบให้เข้าใจก่อนว่าการค้นคว้านั้นมีผลกระทบต่อมนุษย์และโลกอย่างไร

ซึ่งมุมมองทั้ง 3 กลุ่มนี้พบว่า ไม่มีมุมมองใดที่เสนอแนวทางในการแก้ปัญหาเรื่องความปลอดภัยทางชีวภาพและสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ดังนั้นควรเปิดใจให้กว้างและพยายามมองในมุมมองอื่นให้มากขึ้น เนื่องจากข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ยังไม่สามารถอธิบายทางวิทยาศาสตร์ได้ชัดเจน ไม่มีเอกสารที่สามารถใช้อ้างอิงได้ แต่มีความจำเป็นที่ต้องเข้าใจประเด็นข้อโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ โดยเริ่มจากการมีความรู้พื้นฐานด้านการคัดเลือกปรับปรุงพันธุ์แบบเดิมก่อน แล้วจึงทำความเข้าใจผลกระทบ ประโยชน์ด้านนิเวศและสังคมวัฒนธรรม การดัดแปลงพันธุกรรมมีความแตกต่างกับการคัดเลือกปรับปรุงพันธุ์แบบเดิม 3 ประการ ดังนี้

- การดัดแปลงพันธุกรรมกระทำโดยการตัดยีนหนึ่งๆ ออกจากสิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่ง แล้วนำไปสอดใส่โดยตรงที่ดีเอ็นเอของเซลล์ในสิ่งมีชีวิตชนิดอื่น หรืออาจดัดแปลงยีนในตัวเอง ซึ่งไม่ต้องใช้แนวทางการคัดเลือกปรับปรุงพันธุ์แบบเดิมที่ต้องหาลักษณะที่ต้องการหนึ่งๆ โดยค่อยๆ กำจัดลักษณะอื่นที่ไม่ต้องการในหลายชั่วชีวิต
- การดัดแปลงพันธุกรรมทำให้เกิดวิธีการให้คุณลักษณะใหม่ที่ตกทอดสู่รุ่นลูกหลานได้ตามต้องการและรวดเร็วขึ้นมากกว่าการคัดเลือกปรับปรุงพันธุ์แบบเดิม

- การดัดแปลงพันธุกรรมทำให้เกิดการถ่ายทอดยีนระหว่างชนิดพันธุ์ และระหว่างกลุ่มสิ่งมีชีวิตที่ไม่พบในธรรมชาติ

ด้านสังคม การเมืองและสถาบัน

การโต้แย้งเรื่องสังคม การเมืองและสถาบัน อยู่ในระดับเฉพาะพื้นที่หรือเฉพาะการนำสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมมาใช้ประโยชน์ โดยการพิจารณาหลักการการทำงาน 2 เรื่อง ดังนี้

- การวิเคราะห์ความเสี่ยงและประโยชน์ที่ได้รับ (risk/ benefit analysis)

การวิเคราะห์ความเสี่ยงและประโยชน์ที่ได้รับนั้น แนวทางการวิเคราะห์ให้มีประสิทธิภาพต้องพิจารณา costs และ benefit ทั้งหมด ซึ่งมีค่าใช้จ่ายที่ไม่สามารถจับต้องได้ในการประเมินความเสี่ยงของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม และต้องมีการพัฒนาด้านการประเมินความเสี่ยงต่อสิ่งแวดล้อม การประเมินค่าผลประโยชน์ของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ซึ่งเป็นเรื่องยากในการสร้างความสมดุลระหว่างประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และฝ่ายที่สนับสนุนว่ามีประโยชน์มากก็ขาดเอกสารสำหรับการอ้างอิง

- การจัดการความเสี่ยง (risk management techniques)

เมื่อการวิเคราะห์ความเสี่ยงและผลประโยชน์แสดงว่ามีความเสี่ยงและมีผลประโยชน์ จึงมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณาเพิ่มเติมเรื่อง การจัดการความเสี่ยง โดยการประเมินผลกระทบของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม การตระหนักของสาธารณชน การเข้าถึงข้อมูล และการออกแบบระบบการควบคุมการพัฒนาสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

- ผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรม

ผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจเป็นประเด็นข้อโต้แย้งที่ซับซ้อนมากที่สุดในเรื่องสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพ เนื่องจาก

ด้านหนึ่งมีความเห็นว่า การเพิ่มผลผลิตอาหาร การประกันอาหารให้เพียงพอต่อการบริโภค และการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ เป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน แต่อีกด้านหนึ่งมีความเห็นว่า การนำสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมมาใช้ประโยชน์อาจส่งผลกระทบต่อสังคมและชุมชนได้ ส่วนวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่เข้าใจกันน้อยที่สุดในประเด็นข้อโต้แย้งต่างๆ และมีหลายประเด็นที่ต้องพิจารณาในการประเมินผลกระทบต่อวัฒนธรรม อาทิ มีความแน่ใจว่าสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมจะช่วยแก้ปัญหาสังคมได้ และสามารถลดผลกระทบค่าใช้จ่ายจากการใช้สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมต่อเนื้อได้ เป็นต้น

หลักการเกี่ยวโยงต่างๆ ที่สำคัญ

- หลักการ/แนวทางการระมัดระวังล่วงหน้า การประยุกต์ใช้หลักการนี้ต่อความปลอดภัยทางชีวภาพต้องผสมเชื่อมโยงกับการจัดการความเสี่ยงและกระบวนการตัดสินใจอย่างโปร่งใส อย่างไรก็ตาม ความเชื่อมโยงนี้มักโต้แย้งกันว่าควรเป็นอย่างไรให้เหมาะสม จากความจริงที่ว่าการใช้หลักการนี้ยังโต้แย้งกันมากเนื่องจากความกังวลว่าการตัดสินใจต่อการให้อนุญาตของรัฐในการประเมินความเสี่ยงมักมีฐานข้อมูลจากฝ่ายที่สนับสนุนสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมมากกว่าฝ่ายต่อต้าน ดังนั้น จึงเสนอให้ใช้หลักการนี้เป็นแต่ละกรณีไป (case-by-case basis)

- หลักการพัฒนา บางฝ่ายเห็นว่าการใช้เฉพาะหลักการระมัดระวังล่วงหน้าเท่านั้นไม่เหมาะสม เนื่องจากต้องคำนึงถึงความจำเป็น ความต้องการของประเทศในการพัฒนาด้วย ต้องสร้างสมดุลการอนุรักษ์และการพัฒนา ดังนั้นหลักการระมัดระวังล่วงหน้านั้น จึงควรเป็นเพียงหนึ่งในแนวทางหลากหลายของการจัดการสิ่งแวดล้อมต่างๆ เช่น การศึกษา การให้ข้อมูลข่าวสาร การผลิตที่สะอาด และการจัดการของเสีย เป็นต้น

- หลักการเกี่ยวโยงต่างๆ ได้รับการยอมรับในแนวคิดการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและนำมาใช้ในเรื่องความปลอดภัยทางชีวภาพอย่างชัดเจนก่อให้เกิดกระบวนการสร้างสมดุลอย่างรอบคอบ หลักการดังกล่าวที่สำคัญได้แก่ การระมัดระวังล่วงหน้า และการพัฒนา นอกจากนี้ในปัจจุบันยังเน้นเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรพันธุกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และบทบาทของโปรแกรมความช่วยเหลือแบบพหุภาคี ทวิภาคีต่างๆ ในเรื่องความปลอดภัยทางชีวภาพ

การตอบสนองและการตัดสินใจเชื่อ/ไม่เชื่อของผู้บริหาร

การตอบสนองและการตัดสินใจเรื่องความปลอดภัยทางชีวภาพและสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมในปัจจุบันนี้สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมดำรงอยู่และไม่ทำก็ไม่ได้ไม่ว่าทำที่ส่วนปัจเจกชน องค์กร และประเทศชาติ จะมีความแตกต่าง อย่างไรก็ตามผู้บริหารและประชาชนก็ต้องตัดสินใจและจำเป็นต้องหาวิธีการตอบสนองต่อการที่มันมีอยู่ ต่อการร้องขอให้สนับสนุน ต่อสินค้า ต่อการใช้เทคโนโลยี ซึ่งอย่างน้อยก็รู้ว่าสำคัญและมีความเห็นไม่ตรงกัน การตอบสนองและการตัดสินใจเชื่อ/ไม่เชื่อของผู้บริหารควรอยู่บนพื้นฐานของความโปร่งใส การมีส่วนร่วม และบนพื้นฐานของข้อมูลข่าวสารทางวิทยาศาสตร์ และสถิติ โดยมีขั้นตอนดังนี้

- การเข้าถึงข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่ใกล้ชิดประเด็นโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ จำเป็นต้องเน้นย้ำว่ามีความไม่แน่นอนด้านข้อมูลทางวิทยาศาสตร์อย่างไรที่นำไปสู่การโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งความยากตรงนี้ก็คือการขาดข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่ชัดเจน

- การพิจารณาการโต้แย้งประเด็นเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เริ่มจากข้อมูลที่เกี่ยวข้องและมีความชัดเจน เช่น การวิเคราะห์ทางสังคม และประเด็นที่ยากขึ้นได้แก่ ความเสี่ยงต่อสังคม เศรษฐกิจ โดยต้องทำให้โปร่งใส และเปิดให้เกิดการมีส่วนร่วมของสาธารณชนโดยเฉพาะประเด็นที่เป็นข้อขัดแย้ง

- การประยุกต์ใช้หลักการที่เกี่ยวโยงต่างๆ การพิจารณาแต่เพียงข้อมูลทางด้านวิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมเท่านั้นยังไม่เพียงพอ การตัดสินใจเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนกว่า จำเป็นต้องนำหลักการที่เกี่ยวโยงต่างๆ ได้แก่ หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน หลักการระมัดระวังล่วงหน้า หลักอธิปไตยของชาติ เข้ามาร่วมพิจารณาประกอบการตัดสินใจด้วย

- การสร้างและใช้กรอบงานด้านกฎหมายและสถาบัน กฎหมายระดับประเทศเป็นเรื่องสำคัญมากในการสนับสนุนให้สามารถตัดสินใจเรื่องสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม รวมถึงการสนับสนุนและความช่วยเหลือจากทุกภาคส่วนและทุกระดับด้วย

สรุป

การตอบสนองและการตัดสินใจว่าจะเชื่อ/ไม่เชื่อของผู้บริหารและประชาชนควรอยู่บนพื้นฐานของความโปร่งใส การมีส่วนร่วม และบนพื้นฐานของข้อมูลข่าวสารทางวิทยาศาสตร์และสถิติ ซึ่งผู้บริหารและประชาชนควรเชื่อมั่นมุมมองใดนั้นต้องเริ่มต้นจากความเข้าใจที่ว่า ความปลอดภัยทางชีวภาพและสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมยังเป็นเรื่องที่มีความซับซ้อนของกิจกรรมการดำเนินงานอยู่อย่างต่อเนื่องเป็นเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าและได้เปลี่ยนแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ชีวภาพของโลก ที่ยังไม่ได้ข้อสรุป ซึ่งไม่อาจหลีกเลี่ยงการโต้แย้งได้ ทั้งฝ่ายที่เห็นว่า มีประโยชน์ เช่น การขจัดความอดอยาก การสาธารณสุข แต่ก็มีผู้ยอมรับไม่ได้เพราะเชื่อว่า มีระดับความเสี่ยงมากกว่าอะไรอื่นที่ผ่านมาที่มนุษย์เคยยอมรับ ผู้บริหารและประชาชนซึ่งไม่อาจหลีกเลี่ยงสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมได้ ต้องหาวิธีที่จะอยู่ และเข้าใจปัญหาความโต้แย้งนี้ให้ได้ โดยเชื่อมั่นว่าข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่เพียงพอจะช่วยในการตัดสินใจใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้อย่างปลอดภัย และใช้มาตรการการป้องกัน การระมัดระวังล่วงหน้า บนพื้นฐานของการประเมินความเสี่ยง ทั้งนี้จะช่วยให้ตัดสินใจเรื่องสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมได้สมบูรณ์ ครบถ้วนมากขึ้น

บทบาทการมีส่วนร่วม
และการสื่อสารความรู้ขององค์กรอิสระ:
ประเด็นการตัดสินใจเกี่ยวกับ
สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

นายวิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ
ผู้อำนวยการองค์กรความหลากหลายทางชีวภาพ
และภูมิปัญญาไทย (BIOTHA)

ประเด็นการตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

การตัดสินใจทางนโยบายที่เกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมนั้น จำเป็นต้องยอมรับความเป็นจริงในปัจจุบันหลายประการ ดังต่อไปนี้

❁ ความเห็นแตกต่างของกลุ่มคนแม้แต่ในประชาคมวิทยาศาสตร์เอง

ความเห็นแตกต่างเกี่ยวกับประเด็นสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมนั้นเป็นเรื่องใหญ่ซึ่งมิใช่เป็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่มนักวิจัยกับผู้บริโภค หรือบรรษัทข้ามชาติกับองค์กรพัฒนาเอกชน หรือระหว่างประเทศอุตสาหกรรมกับประเทศกำลังพัฒนา แต่เป็นความขัดแย้งและความเห็นแตกต่างแม้แต่คนในประชาคมวิทยาศาสตร์ด้วยกันเอง ตัวอย่างเช่น คำกล่าวของนักการแพทย์จากฮาร์วาร์ดที่ได้รับรางวัลโนเบลชื่อ George Wald กล่าวเตือนเอาไว้ว่า

“สังคมของเรากำลังเผชิญหน้ากับประเด็นการดัดแปลงพันธุกรรม ซึ่งมีใช่แต่เป็นปัญหาใหญ่ทางประวัติศาสตร์ของวงการวิทยาศาสตร์เท่านั้น แต่เป็นปัญหาของสรรพชีวิตทั้งหมดในโลกด้วย เทคโนโลยีนี้อยู่ในกำมือของมนุษย์และมีศักยภาพที่จะออกแบบสิ่งมีชีวิตซึ่งเป็นผลผลิตของวิวัฒนาการมากกว่าสามพันล้านปี”

“การประดิษฐ์นี้แตกต่างไปอย่างสิ้นเชิงและไม่ควรเอาไปปะปนกับการการผสมพันธุ์แบบดั้งเดิมในการปรับปรุงพันธุ์พืชและสัตว์”

“ผลของมันคือสิ่งมีชีวิตใหม่ ซึ่งจะสืบทอดพันธุ์ต่อไปได้อย่างถาวร และเมื่อมันถูกสร้างขึ้นแล้ว ก็ไม่มีทางที่จะเรียกกลับคืนได้อีกต่อไป”

“เรื่องนี้ทั้งหมดใหญ่เกินไป อีกทั้งมันเกิดขึ้นเร็วเกินไป ดังนั้นปัญหาใหญ่ใจกลางของมันจึงยังไม่ได้มีการพิจารณากันเลย”

“นี่อาจเป็นปัญหาทางจริยธรรมใหญ่หลวงที่สุด ที่วิทยาศาสตร์ไม่เคยเผชิญหน้ามาก่อน”

การสื่อสารเกี่ยวกับประเด็นเรื่องสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมจึงต้องตระหนักว่านี่นักวิทยาศาสตร์อีกเป็นจำนวนมากในปัจจุบันที่ยังไม่เห็นพ้องต้องกันกับการนำเอาเทคโนโลยีเหล่านี้เข้ามาใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเกษตร

❁ สถานการณ์และทัศนคติของประชาชนต่อสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

ทัศนคติของประชาชนส่วนใหญ่ทั่วโลกทั้งในประเทศอุตสาหกรรมและประเทศโลกที่สามยังคงมองสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมด้วยความไม่ไว้วางใจ (ตาราง 1)

ตาราง 1 ตารางแสดงผลการสำรวจทัศนคติของชาวยุโรปต่อกรณีอาหารจีเอ็มโอ

ประเทศ	ปฏิเสธจีเอ็มโอ	ต้องการติดฉลาก	ผู้สำรวจ	ปีที่สำรวจ
สหภาพยุโรป	*	74	EUROBAROMETER	1997
	68	95	Gallup	1996
อังกฤษ	*	94	Consumers Association	1999
	*	96	The Guardian	1998
	*	82	EUROBAROMETER	1997
	53	*	MORI	1997
แคนาดา	*	98	Toronto Star Poll	1998
	59	*	Angus Reid Group	2000
	*	95	The Council of Canadians	2000
เยอรมนี	73	*	Angus Reid Group	2000
	*	72	EUROBAROMETER	1997
ฝรั่งเศส	71	*	Angus Reid Group	2000
	77	*	MORI	1997
	*	78	EUROBAROMETER	1997
สวีเดน	78	*	MORI	1997
	65	*	MORI	1997
อิตาลี	*	67	EUROBAROMETER	1997
	65	*	MORI	1997
เนเธอร์แลนด์	*	79	EUROBAROMETER	1997
	63	*	MORI	1997

แม้แต่ในประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศที่ปลูกพืชดัดแปลงพันธุกรรมมากที่สุดในโลก ประชาชนส่วนใหญ่ก็มีทัศนคติไม่ดีนักต่อการบริโภคอาหารดัดแปลงพันธุกรรม (ตาราง 2)

ตาราง 2 ตารางแสดงทัศนคติของผู้บริโภคอเมริกันที่มีต่ออาหารจีเอ็มโอระหว่างปี 1997-2001

โพลที่สำรวจ	เวลาสำรวจ	ปฏิเสธจีเอ็มโอ (%)	ต้องการติดฉลาก (%)
ABC News	มิ.ย. 2001	52	93
Pew Charitable Trust	มี.ค. 2001	*	75
Angus Reid Group Co., Ltd.	มิ.ย. 2000	51	*
USA WEEKEND Online	มี.ค. 2000	*	79
The Economist	ม.ค. 2000	57	*
MSNBC Live Vote Results	ม.ค. 2000	*	81
BSMG Worldwide	ก.ย. 1999	*	92
Edelman Public Relations Worldwide	ก.ย. 1999	*	70
Time Magazine	ม.ค. 1999	58	81
Angus Reid Group Co., Ltd.	1998	48	
Novartis	ก.พ. 1997	*	93
Vance Publishing	ก.พ. 1995	*	92

* ไม่มีการสำรวจในประเด็นนี้

สำหรับประเทศไทย จากผลการศึกษาสำรวจเรื่อง ความเห็นของประชาชนต่อสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ของสำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ซึ่งตีพิมพ์ในเดือนกรกฎาคม 2548 พบว่าร้อยละ 47.76 ของเกษตรกร ร้อยละ 66.47 ของผู้บริโภค และร้อยละ 64.50 ของนักวิชาการ ไม่สนับสนุนให้ปลูกพืชดัดแปลงพันธุกรรม ในขณะที่ร้อยละ 37.31 ของเกษตรกร บอกว่ามีความรู้ไม่เพียงพอสำหรับการตัดสินใจ ผลการสำรวจนี้ชี้ให้เห็นว่าประชาชนที่มีการศึกษามีแนวโน้มปฏิเสธพืชจีเอ็มโอยิ่งไปกว่าเกษตรกรเสียอีก

ผลการวิจัยในต่างประเทศ เช่นของ Angus Reid Group วิจัยในอเมริกาเหนือพบว่า ยิ่งคนได้รับข้อมูลเพิ่มขึ้นพวกเขามีแนวโน้มที่จะปฏิเสธสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมเพิ่มขึ้น

ดังนั้น จึงไม่ควรสรุปว่าคนที่ไม่สนับสนุนการปลูกพืชดัดแปลงพันธุกรรมคือคนที่ไม่มีความรู้ คนที่มีข้อมูลมาก มีความรู้มาก อาจจะไม่เห็นด้วยมากยิ่งขึ้นก็ได้ ผู้ที่สื่อสารเกี่ยวกับประเด็นสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมควรตระหนักในประเด็นดังกล่าวมากกว่าที่เป็นอยู่

❁ ผลกระทบทางเศรษฐกิจ

ในการตัดสินใจเรื่องสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม แม้ว่าผลกระทบเรื่องสุขภาพและสิ่งแวดล้อมจะเป็นประเด็นสำคัญ แต่ผลกระทบทางเศรษฐกิจมักจะเป็นผลกระทบที่ผู้ตัดสินใจทางนโยบายและคนส่วนใหญ่จะพิจารณาเป็นอันดับแรกเสมอ

ผลทางเศรษฐกิจในแง่การตัดสินใจทางนโยบายนั้นเป็นผลทางเศรษฐกิจในแง่บวกกว้างและระยะยาว มิใช่แค่เพียงการพูดถึงผลเปรียบเทียบว่าการปลูกพืชเศรษฐกิจจะได้ผลผลิตสูงกว่าเท่านั้น เพราะมีปัจจัยต่างๆ เป็นจำนวนมากที่เกี่ยวข้องเช่น

- ความกลัวว่าจะเกิดการพึ่งพาทางเศรษฐกิจกับกลุ่มบริษัทขนาดใหญ่จากต่างประเทศซึ่งเป็นผู้ค้ารายใหญ่ในตลาดสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม รวมถึงการผูกขาดโดยใช้ระบบสิทธิบัตรซึ่งจะทำให้การเกษตรของประเทศไทยต้องพึ่งพาต่อบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่ในระยะยาว

- ความไม่ชัดเจนในเรื่องของตลาดและความต้องการของผู้บริโภคว่าแท้จริงแล้วมีความต้องการสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมหรือไม่ เมื่อทำการวิจัยและผลิตสินค้านั้นๆ ออกมาแล้วจะขายได้หรือไม่
- ผลทางเศรษฐกิจเมื่อหักลบต้นทุนทั้งหมดแล้วจะเป็นผลประโยชน์มากกว่าการทำเกษตรกรรมโดยการปลูกพืชทั่วไปหรือไม่ เนื่องจากข้อมูลจริงในฟาร์มเช่น ผลการวิจัยเรื่อง Impacts of GM Crop on Pesticide Use in the US โดย ศาสตราจารย์ Charles Benbrook เมื่อปี 2003 ซึ่งรวบรวมสถิติการปลูกพืชดัดแปลงพันธุกรรมในสหรัฐอเมริกาติดต่อกันกว่า 8 ปี พบว่า พืชดัดแปลงพันธุกรรมไม่ได้ให้ผลผลิตแตกต่างไปกว่าพันธุ์พืชโดยทั่วไป เป็นต้น

❁ ผลกระทบทางสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อม

การวิจัยเรื่องจีเอ็มโอในประเทศไทยที่เกี่ยวกับผลกระทบต่อความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมยังไม่ได้ได้รับความเชื่อถือจากสาธารณชน และแม้แต่จากประชาคมวิทยาศาสตร์เอง ตัวอย่างเช่น การวิจัยเรื่องฝ้ายบีบี แม้มี่มีการอ้างว่ามีการวิจัยแล้วเสร็จ แต่ก็ยังไม่ได้รับการยอมรับในวงกว้าง ทั้งนี้เนื่องจากมีคำถามเป็นจำนวนมากจากนักวิทยาศาสตร์ด้วยกันเองซึ่งมีมุมมองจากกรอบมาตรฐานการวิจัย

การจะทำให้ประชาชนยอมรับงานวิจัยว่าพืชดัดแปลงพันธุกรรมปลอดภัยต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม จำเป็นจะต้องเชื่อเชิญให้นักวิทยาศาสตร์ด้านนิเวศวิทยา-สิ่งแวดล้อม นักวิทยาศาสตร์ด้านโภชนาการ รวมทั้งองค์กรอิสระด้านสิ่งแวดล้อมและคุ้มครองผู้บริโภคเข้าร่วมอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้เนื่องจากหากเราเชื่อมั่นในกระบวนการทดสอบความปลอดภัยหรือการประเมินความเสี่ยงของเราจริง ก็ไม่มีเหตุผลใดๆ ที่จะปิดกั้นมิให้ผู้อื่นเข้าร่วมในกระบวนการดังกล่าว

❁ ความเชื่อ

ในสังคมปัจจุบัน ประชาชนทั่วไปและผู้บริโภคตื่นตัวเกี่ยวกับด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพมาก ในประเทศยุโรปประชาชนจำนวนมากต้องการระบบอาหารที่ผลิตโดยกระบวนการที่ไม่แทรกแซงธรรมชาติ เช่น เกษตรกรรมแบบอินทรีย์ biodynamic farming เป็นต้น กลุ่มเหล่านี้บางกลุ่มต้องการวิถีชีวิตที่เป็นธรรมชาติ ปฏิเสธการใช้สารเคมีเพื่อเกษตรกรรม และวิถีเกษตรกรรมที่ตนเชื่อว่าเป็นการแทรกแซงธรรมชาติ เช่น การใช้พันธุวิศวกรรมเกษตร เป็นต้น ความเชื่อเหล่านี้เป็นความเชื่อที่มีระบบเหตุผลรองรับ โดยไม่จำเป็นต้องใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์เพียงอย่างเดียว

นอกเหนือจากนี้ ความเชื่อในทางศาสนา และวัฒนธรรมยังเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับวิถีชีวิต วิธีการบริโภค การตัดสินใจเกี่ยวกับการบริโภคและการใช้ชีวิต จึงเกี่ยวข้องกับความแตกต่างทางความเชื่อ ศาสนา ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงและโดยอ้อมกับการตัดสินใจเกี่ยวกับประเด็นสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

❁ การตัดสินใจทางการเมือง

นักส่งเสริมเรื่องพืชดัดแปลงพันธุกรรมอาจพิจารณาพิจารณาการตัดสินใจในเชิงนโยบายของประเทศไทยซึ่งไม่แน่นอน เราจำเป็นต้องยอมรับเรื่องนี้ เพราะการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องนี้เกี่ยวข้องกับคนเป็นจำนวนมากไม่ใช่แค่เพียงการตัดสินใจของนักวิจัยและนักวิทยาศาสตร์อีกต่อไปเหมือนเมื่อ 4-5 ทศวรรษที่ผ่านมา นักการเมืองและรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งในปัจจุบันตัดสินใจเกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาประเทศจากแรงกดดันทางการเมือง แรงกดดันระหว่างประเทศ กลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการคำนึงคะแนนที่ตนเองจะได้รับจากการเลือกตั้ง

วิธีการที่ดีที่สุดก็คือการทำให้ประเด็นเกี่ยวกับเรื่องสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมกลายเป็นประเด็นนโยบายสาธารณะซึ่งคนทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในแง่นี้ผลที่ออกมาอาจเป็นที่พอใจหรือไม่เป็นที่พอใจของบางฝ่าย แต่เราก็ต้องยอมรับกติกาที่มาจากกระบวนการประชาธิปไตยดังกล่าว

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสื่อสารและการตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

❁ การสื่อสาร

ในการสื่อสารเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมควรมองภาพในองค์รวมทั้งด้านวิทยาศาสตร์ เศรษฐกิจสังคม การเมือง ผลกระทบทางสุขภาพและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสถานการณ์และความเชื่อของประชาชน นอกจากนี้ องค์การที่ทำสื่อสารควรมีความเป็นกลาง และแสดงภาพลักษณ์ที่ตรงตามบทบาทขององค์กร การนำเสนอข้อมูลควรนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้อง ตรงกับความเป็นจริง และมีการนำเสนอให้ครอบคลุมทั้งในแง่บวกและลบ

❁ การมีส่วนร่วม

ควรจัดเวทีแสดงความคิดเห็นเพื่อให้เกิดการสื่อสาร แลกเปลี่ยนความเห็น เกิดการเชื่อมโยงของข้อมูล และเป็นการทำความรู้จักกัน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมทั้ง ควรจัดให้มีเวทีที่ทุกฝ่าย โดยเฉพาะองค์กรอิสระ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจทั้งเชิงนโยบายและการยกร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ระยะเริ่มต้น เพื่อจัดความเห็นที่ไม่สอดคล้องกันที่เกิดขึ้นในขั้นตอนการนำเสนอคณะรัฐมนตรี และรัฐสภา นอกจากนี้ กฎหมายควรมีโครงสร้างที่เอื้ออำนวยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย

คำกล่าวปิดการประชุมเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 1

โครงการจัดทำกรอบงานแห่งชาติ

ว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย

เรื่อง การมีส่วนร่วมและการสื่อสารความเสี่ยง

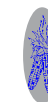
ของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

โดย นายวิชา ธิติประเสริฐ
ผู้อำนวยการสำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร

สิ่งที่มักจะเป็นปัญหาในเรื่องของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม คือ การที่แต่ละคนมีมิติของการสื่อสารที่ไม่ตรงกัน เนื่องจากมีพื้นฐานของประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ทำให้มีบทสรุปที่ไม่เหมือนกันและยากที่จะเป็นกลาง อย่างไรก็ตาม การอยู่ร่วมกันในสังคม จำเป็นต้องมีการตัดสินใจเพื่อหา “ข้อยุติ” ซึ่ง “ข้อยุติ” จะนำไปในทิศทางใดนั้น ต้องขึ้นอยู่กับมติของสังคมที่จะหาจุดร่วมในการตัดสินใจที่เหมาะสมสำหรับทุกฝ่าย และหลายๆ ครั้งการตัดสินใจไม่สามารถรอข้อมูลสนับสนุนทางวิทยาศาสตร์ได้ จะต้องนำประสบการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจ สำหรับในเรื่องของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมนั้น เนื่องจากยังไม่มีข้อตกลงที่ชัดเจนว่าจะมุ่งไปในทิศทางใด และแต่ละภาคส่วนมีความคิดที่แตกต่างกันมาก จึงจำเป็นต้องมีการสื่อสารกันให้ชัดเจน และส่งเสริมให้สาธารณชน โดยเฉพาะภาคเอกชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการศึกษาวิจัย รวมทั้งนักวิชาการและนักวิจัยควรมีการสื่อสารกับประชาชนเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการนำเทคโนโลยีไปใช้ ซึ่งการประชุมในวันนี้ นับว่าเป็นเวทีหนึ่งที่เปิดกว้างให้กลุ่มต่างๆ มาพูดคุยกัน ซึ่งยังไม่สามารถสรุปได้ว่าจะมี “ข้อยุติ” อย่างไร สิ่งที่ได้คงเป็นแนวทางในเรื่องการสื่อสารความเสี่ยง และการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ซึ่งคงต้องพูดกันไปอีกหลายเวทีจนได้ “ข้อยุติ” ว่าประเทศไทยจะดำเนินการอย่างไรกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม และสิ่งที่ได้พูดคุยแลกเปลี่ยนกันในวันนี้ ผู้จัดจะนำไปประมวล สรุป และกำหนดเป็นกลยุทธ์ในการดำเนินการในเรื่องการบริหารจัดการความเสี่ยงของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจในอนาคตต่อไป

สรุปการประชุม

พิธีเปิดการประชุม

เวลา 09.00 น. นายวิชา ธิติประเสริฐ ผู้อำนวยการสำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร กล่าวเปิดการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1 ของโครงการจัดทำกรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย เรื่อง การมีส่วนร่วมและการสื่อสารความเสี่ยงของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม โดยอธิบายถึงความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ว่าเป็นงานส่วนหนึ่งที่โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (UNEP) และกองทุนสิ่งแวดล้อมโลก (GEF) ให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการ วัตถุประสงค์ของการประชุมคือ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการสื่อสารข้อมูลที่ต้อง รวดเร็ว และทำให้เกิดความเข้าใจในการประเมินและวิเคราะห์ความเสี่ยงของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม และเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของสาธารณชนระหว่าง

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย จากหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรอิสระ และสถาบันการศึกษา

การบรรยายในการประชุม

 แนะนำโครงการการจัดทำกรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย โดย ดร.บรรพต ณ ป้อมเพชร ประธานคณะทำงานที่ปรึกษาและกำกับโครงการการจัดทำกรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ

สถานภาพของประเทศไทยในปัจจุบันในอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity-CBD) ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีของอนุสัญญา เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2535 และให้สัตยาบันอนุสัญญา เมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2547 เป็นภาคีลำดับที่ 188 ส่วนพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพประเทศไทยได้ส่งมอบภาคยานุวัติสาร เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 ส่งผลให้พิธีสารฯ มีผลบังคับใช้ภายใน 90 วันหลังจากนั้น ซึ่งประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีพิธีสารฯ เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 เป็นภาคีลำดับที่ 128

ประเทศไทยได้เริ่มงานด้านความปลอดภัยทางชีวภาพในปีพ.ศ. 2529 โดยศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ ซึ่งดำเนินการก่อนที่จะเข้าเป็นภาคีพิธีสารฯ เนื่องจากเห็นความจำเป็นที่จะต้องมีการควบคุมดูแลสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม และปัจจุบันได้โอนงานด้านความปลอดภัยทางชีวภาพนี้ให้กับสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งยังไม่มีคณะกรรมการระดับชาติด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ มีเพียงการแต่งตั้งคณะกรรมการพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 โดยกรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทาง

ชีวภาพของประเทศไทยคือ ระบบที่รวบรวมกลไกและเครื่องมือต่างๆ ในเรื่องของนโยบาย กฎหมาย การบริหารจัดการ และเทคนิควิชาการเข้าด้วยกัน ในเรื่องความปลอดภัยของสภาพแวดล้อม และสุขอนามัยของมนุษย์ ในการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ที่เกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม เพื่อที่จะได้มีการควบคุมดูแลในเรื่องของการเคลื่อนย้าย ขนส่ง เริ่มตั้งแต่ขบวนการผลิตไปจนถึงผู้บริโภคสุดท้าย กรอบงานแห่งชาติฯ ประกอบด้วยงาน 5 ด้านคือ นโยบายทางด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ กฎหมายที่เกี่ยวข้องสำหรับความปลอดภัยทางชีวภาพ ระบบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการในการรับแจ้งอนุญาต/ไม่อนุญาตนำเข้า การวิจัย และการค้าขาย การติดตามประเมินผล และการมีส่วนร่วมของสาธารณชน

นางวิไล ปราสาทศรี จากสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 3 จังหวัดขอนแก่น ถาถามนายบรรพต ณ ป้อมเพชร ว่า กรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทยและกฎหมายด้านความปลอดภัยทางชีวภาพที่กำลังดำเนินการจัดทำอยู่ คาดว่าจะแล้วเสร็จเมื่อใด และมีแนวทางใดบ้างในการสนับสนุนการทำวิจัยด้านเทคโนโลยีชีวภาพ และส่งเสริมให้นักวิทยาศาสตร์รุ่นใหม่มีกำลังใจในการทำงานด้านเทคโนโลยีชีวภาพต่อไป

ดร.บรรพต ณ ป้อมเพชร ได้ตอบข้อซักถามเกี่ยวกับการดำเนินการจัดทำกรอบงานว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพและการร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางชีวภาพว่า เป็นการดำเนินการที่สำนักเลขาธิการอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นผู้กำหนดกรอบการดำเนินงาน ซึ่งเป็นการกำหนดกรอบกว้างๆ สำหรับประเทศต่างๆ ทั่วโลกซึ่งมีสถานภาพการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่แตกต่างกัน ในส่วนของประเทศไทยไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายในการพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่หากมีศักยภาพและขีดความสามารถเพียงพอที่จะดำเนินการ เนื่องจากมีแนวทางปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพสำหรับการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ หรือพันธุวิศวกรรมอยู่แล้ว และสามารถนำกฎหมายที่มีอยู่แล้วในปัจจุบันมาใช้ในการควบคุมดูแลได้ ซึ่งจะควบคุมได้แค่ไหนนั้นขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของหน่วยงานที่

รับผิดชอบกำกับดูแลในการบังคับใช้กฎหมาย นอกจากนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังสามารถออกระเบียบหรือข้อปฏิบัติในการควบคุมดูแลการใช้ประโยชน์สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ในระหว่างที่ยังไม่มีกฎหมายด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ เพื่อไม่ให้เกิดการชะงักงันในการพัฒนาเทคโนโลยีในด้านนี้ และเพื่อส่งเสริมให้นักวิทยาศาสตร์รุ่นใหม่มีโอกาสในการทำวิจัย

บทเรียนและประสบการณ์ในการจัดทำกรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพในภูมิภาคเอเชีย Development of National Biosafety Frameworks in Asia: Lessons and Experiences โดย Dr. Nizar Mohamed ผู้ประสานงานโครงการประจำภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

กรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ (National Biosafety Frameworks) ประกอบด้วยกรอบงาน 5 ด้าน ได้แก่ กรอบงานด้านนโยบาย กรอบงานด้านกฎหมาย ระบบการจัดการและให้อนุญาต กลไกการสร้างจิตสำนึก การศึกษาและการมีส่วนร่วม และระบบการติดตามตรวจสอบ โดยในการจัดทำกรอบงานแห่งชาติ จะต้องมีการบูรณาการงานด้านต่างๆ เข้าด้วยกัน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของสาธารณชน ในกระบวนการตัดสินใจในขั้นตอนต่างๆ ของการดำเนินโครงการ

การดำเนินงานจัดทำกรอบงานแห่งชาติ เป็นการเตรียมและสนับสนุนประเทศในการดำเนินงานตามพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ การควบคุมดูแลการใช้ประโยชน์สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมอย่างปลอดภัย ซึ่งแต่ละประเทศจะมีเป้าหมายและการกำหนดประเด็นปัญหาหลักที่แตกต่างกันไป อาทิ เพื่อสนับสนุนแผนการพัฒนายั่งยืน Agenda 21 หรือเน้นการจัดการภายใต้นโยบายและแผนเฉพาะด้าน เกี่ยวกับเกษตรกรรม ป่าไม้ ประมง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ความมั่นคงทางชีวภาพ และประเด็นทางการค้า เป็นต้น

จากประสบการณ์ของประเทศต่างๆ ในการจัดทำกรอบงานแห่งชาติ ในเรื่องโครงสร้างขององค์กรที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่จะจัดให้มีหน่วยงานผู้รับผิดชอบระดับชาติ (National Competent Authority-NCA) มากกว่า 1 หน่วยงาน ที่รับผิดชอบงานแต่ละด้าน โดยอาจกำหนดให้มีหน่วยประสานงานกลางในการรับเรื่องให้อนุญาตทั้งหมดหรือให้แต่ละหน่วยงานดำเนินการรับเรื่องในส่วนที่รับผิดชอบเอง โดยให้มีการประสานงานผ่านทางคณะกรรมการความปลอดภัยทางชีวภาพแห่งชาติ (National Biosafety Committee-NBC) ซึ่งกลไกหลักในการตัดสินใจ ส่วนใหญ่จะใช้รูปแบบที่ประกอบด้วย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่ายมีผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐเป็นหลัก พบว่ามีส่วนน้อยซึ่งกำหนดให้มีผู้แทนจากองค์กรอิสระร่วมอยู่ด้วย สำหรับในเรื่องของการประเมินความเสี่ยง ส่วนใหญ่จะดำเนินงานโดยหน่วยงานผู้รับผิดชอบระดับชาติโดยคำแนะนำจากคณะกรรมการ/คณะทำงานด้านวิชาการ และบางประเทศได้มีการพิจารณาในประเด็นของการประเมินความเสี่ยงด้านเศรษฐกิจ-สังคม ความยากจน ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชนด้วย นอกจากนี้ในเรื่องของการมีส่วนร่วมของสาธารณชน โครงการฯ มุ่งให้เกิดการสร้างความตระหนักและเสริมสร้างความรู้และเข้าใจของสาธารณชนเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม รวมทั้งกำหนดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของสาธารณชนในขั้นตอนต่างๆ ของการดำเนินงาน และนำไปสู่การตัดสินใจผ่านคณะกรรมการกำกับโครงการระดับชาติ (National Coordinating Committee -NCC) ซึ่งรับผิดชอบในการกำกับดูแลนโยบายในการดำเนินงานโครงการ

ผู้เข้าร่วมประชุมถาม Dr. Nizar Mohamed ว่า มีความเป็นไปได้ไหมที่จะมีการปลูกพืชดัดแปลงพันธุกรรมเพื่อการค้าในภูมิภาคนี้ในช่วง 5-10 ปี ข้างหน้า

Dr. Nizar Mohamed ให้ความเห็นว่า เนื่องจากเทคโนโลยีเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมเป็นเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นใหม่ จึงมีการต่อต้านจากสาธารณชนค่อนข้างมาก ประกอบกับการทำงานของนักวิทยาศาสตร์ในช่วงเวลาที่ผ่านมาไม่มีการอธิบายหรือส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสาธารณะที่เพียงพอ อย่างไรก็ตามในช่วง 10-20 ปีที่ผ่านมา การพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพได้ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรและผู้บริโภคในแง่ของความปลอดภัยด้านอาหารและการเพิ่มผลผลิตทาง

การเกษตร ทำให้เกิดการยอมรับมากขึ้นในหลายๆประเทศ ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้ที่จะปลูกพืชดัดแปลงพันธุกรรม หากสามารถพิสูจน์ได้ว่าผลประโยชน์ที่ได้รับมีมากกว่าความเสี่ยงที่เกิดขึ้นอย่างมาก ซึ่งยังคงต้องใช้แนวทางการระมัดระวังล่วงหน้า (Precautionary approach) และการประเมินความเสี่ยงเป็นรายกรณีไป ซึ่ง ดร.บรรพต ณ ป้อมเพชร์ ได้ร่วมตอบเพิ่มเติมว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ซึ่งอยู่ระหว่างการรับฟังความคิดเห็นได้มีการตัดสินใจที่จะกำหนดให้เทคโนโลยีชีวภาพเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศ ซึ่งคาดว่าจะส่งผลได้ภายใน 5 ปีข้างหน้า ดังนั้นทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ เอกชนและสาธารณะ ควรร่วมกันผลักดันแนวคิดของการพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพและสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม เพื่อรัฐบาลจะได้มีการตัดสินใจที่เหมาะสมในทิศทางที่ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย โดย Dr. Nizar Mohamed ได้กล่าวเสริมว่าควรให้ความสำคัญกับระบบเกี่ยวกับความปลอดภัยทางชีวภาพที่มีอยู่แล้วไม่ว่าจะเป็นนโยบายหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ที่จะช่วยเสริมงานในการพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ในเรื่องของความปลอดภัยทางชีวภาพด้วย

ผู้เข้าร่วมประชุม ถาม Dr. Nizar Mohamed ว่าในการใช้สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมและผลิตภัณฑ์สืบเนื่องจาดัดแปลงพันธุกรรมมีความเสี่ยงหรือไม่

Dr. Nizar Mohamed ให้ความเห็นว่า การประเมินความเสี่ยงจากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมจำเป็นต้องมีการศึกษารายละเอียดเป็นรายกรณี โดยทั่วไปแล้วอาจกล่าวได้ว่าสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมมีความปลอดภัยพอสมควร แต่ไม่ได้หมายความว่า สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมจะไม่ส่งผลกระทบในทางลบเลย จึงจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์และประเมินความเสี่ยงเป็นแต่ละกรณีไป

ผู้เข้าร่วมประชุม ถาม Dr. Nizar Mohamed ว่าทราบเหตุผลของกลุ่มที่ยอมรับและต่อต้านสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมหรือไม่

Dr. Nizar Mohamed อธิบายเหตุผลว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังคงลังเลที่จะยอมรับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม เพราะมีความเสี่ยงหรืออันตรายที่ยังไม่ทราบชัดเจน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้สาธารณชนได้

รับทราบอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน และการที่แต่ละประเทศมีนโยบายสนับสนุนการผลิตสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมหรือไม่นั้น อาจขึ้นอยู่กับตลาดที่รองรับสินค้านั้นๆ ตัวอย่างเช่น ภาคอุตสาหกรรมในประเทศเลบานอนต่อต้านสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม เพราะห่วงหาสุขภาพยุโรปซึ่งเป็นตลาดหลักของประเทศไม่ยอมรับสินค้าจากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

 การสื่อสารความเสี่ยงเรื่องสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมสู่สาธารณชน (Risk Communication on GMOs to the Public) โดย รองศาสตราจารย์ ประสาทพร สมิตะมาน ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยเทคโนโลยีชีวภาพทางด้านพืช คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

นิยามความเสี่ยง คือ สภาวะอันไม่พึงประสงค์มีโอกาสที่จะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต สุขภาพ (กายและจิต) รวมถึงความเป็นอยู่อันดีของมนุษย์ สัตว์ พืช จุลินทรีย์ และสิ่งแวดล้อมโดยมีกระบวนการเกี่ยวกับความเสี่ยงประกอบด้วยการประเมิน การจัดหา และการสื่อ ซึ่งการสื่อสารความเสี่ยง หมายถึง วิธีการให้ข้อมูลโดยการอ้างอิงพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ทำให้ง่ายต่อความเข้าใจของสังคม โดยมุ่งที่จะคลายความกังวลของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือได้รับผลกระทบ เพิ่มความเชื่อถือของมวลชนต่อข้อมูลจากผลงานทางวิทยาศาสตร์ และลดความตระหนักต่อข้อมูลที่อ่อนไหวหรือข้อมูลที่ยังมีความขัดแย้ง โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ข้อมูลต่อสาธารณชนที่ได้รับผลกระทบให้สามารถตัดสินใจและกระทำการต่อไปได้ รวมทั้งมีโอกาสคิดก่อนที่จะกลัวมากเกินไป และเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันระหว่างสาธารณชนกับผู้วิจัย และเกิดความร่วมมือในการประเมินความเสี่ยง รวมถึงการกำหนดนโยบายและมาตรการที่เหมาะสมต่อการพัฒนาประเทศได้

การสื่อสารความเสี่ยงที่ดี ต้องไม่เป็นการให้ข้อมูลเพียงฝ่ายเดียว ซึ่งจะเป็นการยึดเยียดข้อมูลเพื่อให้มวลชนยอมรับสิ่งที่ต้องการสื่อ หรือเพื่อให้ยอมทำในสิ่งที่

ผู้สื่อต้องการแต่ควรเป็นการให้ข้อมูลที่ช่วยให้มวลชนสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง โดยลักษณะของผู้สื่อความเสี่ยงที่ดีคือ

- มีสติ ไม่ตระหนกต่อคำถาม และวิธีการตั้งคำถาม
- มีความเข้าใจและอดทนต่อผู้ฟังผู้ได้รับผลกระทบ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- มีทักษะทางภาษาที่ต้องสามารถสื่อข้อมูลที่ยากให้มีลักษณะง่ายต่อความเข้าใจ สั้นกระชับเพื่อให้จำได้ง่าย ไม่เป็นภาษาทางวิทยาศาสตร์มากเกินไป ซึ่งข้อมูลที่เป็นบวกจะส่งผลมากกว่าข้อมูลที่เป็นลบ จึงควรหลีกเลี่ยงการใช้คำ ไม่ ไม่มี ไม่เคย ไม่พบ ไม่แน่ใจ ไม่สามารถ ไม่ได้ ฯลฯ และข้อมูลที่เป็นจริงจะยืนยาวกว่าการสร้างข้อมูลหรือสร้างภาพ
- มีบุคลิกและประวัติน่าเชื่อถือ มีลักษณะอบอุ่น เป็นมิตร เห็นอกเห็นใจ ผู้ที่ได้รับผลกระทบ ไม่กล่าวอ้าง ใช้อวด ให้ข้อมูลที่เกินจริง มีความซื่อตรงและยอมรับในสิ่งที่ไม่รู้รวมถึงการไม่ปกป้องตนเองหรือกลุ่มของตนเอง เนื่องจากจะทำให้การโต้แย้งยาวนาน ยึดเยื้อได้

บทบาทการมีส่วนร่วมและการสื่อสารความรู้ขององค์กรอิสระ:
ประเด็นการตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม (NGOs Role on Public Participation and Communication in GMOs Issue) โดย นายวิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ ผู้อำนวยการองค์การความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาไทย (BIOTHA)

การสื่อสารในเรื่องที่เกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมมีประเด็นที่เกี่ยวข้อง 6 ประเด็น ได้แก่

- ความขัดแย้งในเรื่องความเห็นเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่เกิดเนื่องจากช่องว่างของความเข้าใจในสังคม กลุ่มของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และขอบเขตของข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ โดยเสนอให้มีการผลักดันให้มีการจัดทำนโยบาย

ด้านการจัดการความเสี่ยงอันเนื่องมาจากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีนโยบายในการจัดการความเสี่ยงที่ชัดเจนในด้านนี้

- สถานการณ์และทัศนคติของประชาชนต่อสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่ให้ตระหนักว่าสังคมส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการปลูกพืชดัดแปลงพันธุกรรม โดยอ้างผลการสำรวจของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ที่พบว่าร้อยละ 47.76 ของเกษตรกร 66.47 ของผู้บริโภค และ 64.50 ของนักวิชาการไม่สนับสนุนให้ปลูกพืชดัดแปลงพันธุกรรม นอกจากนั้นยังมีผลการวิจัยที่สนับสนุนแนวคิดที่ว่าข้อมูลข่าวสารที่เพิ่มขึ้นไม่มีผลให้คนสนับสนุนให้ปลูกพืชดัดแปลงพันธุกรรม

- ผลกระทบทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นประเด็นหลักในการตัดสินใจเรื่องสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม โดยเฉพาะความกลัวว่าจะเกิดการพึ่งพาทางเศรษฐกิจกับกลุ่มบริษัทขนาดใหญ่จากต่างประเทศ และความไม่ชัดเจนในเรื่องของตลาดและผลกำไร

- ความกังวลในเรื่องของผลกระทบทางสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ที่ยังคงมีปัญหาในเรื่องความปลอดภัย

- ความเชื่อในวิถีชีวิตที่ไม่ต้องการสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

- การตัดสินใจทางการเมืองที่ขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ทางการค้าและคะแนนเสียง

ควรมององค์รวมทั้งด้านวิทยาศาสตร์ เศรษฐกิจสังคม การเมือง ผลกระทบทางสุขภาพและสิ่งแวดล้อม มีความเป็นกลาง และนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้องตรงกับความ เป็นจริงทั้งในแง่บวกและลบ ส่วนในเรื่องของการมีส่วนร่วมนั้น ควรมีการจัดเวที

แสดงความคิดเห็นเพื่อให้เกิดการสื่อสารและแลกเปลี่ยนความเห็น และให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทั้งในเชิงนโยบายและการยกร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้กฎหมายควรมีโครงสร้างที่เอื้ออำนวยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย

ต่างความเห็นต่างมุมมองเรื่องสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม: ผู้บริหารและประชาชนควรเชื่อใคร (Different Views and Perspectives on GMOs Issue: Whom decision-makers and public should trust) โดย ดร.วิเทศ ศรีเนตร สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ความเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของการศึกษาด้านชีววิทยาของ Dr. Barry Commoner กล่าวถึงรูปแบบการศึกษาวิชาชีววิทยาได้เปลี่ยนแปลงไปจากศาสตร์ความรู้จากการเฝ้าสังเกต และความพยายามค้นพบและเข้าใจธรรมชาติ เป็นการปรับธรรมชาติโดยการใช้พันธุกรรมในการสร้างธรรมชาติ และได้สรุปว่า ความเห็นและมุมมองเรื่องสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมแบ่งเป็น 3 แ่ง ได้แก่

- เชื่อกันว่าวิทยาศาสตร์พันธุวิศวกรรมเป็นเทคโนโลยีที่มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาความเป็นอยู่ของมนุษย์ มนุษย์ต้องใช้ประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาต่างๆ และเราสามารถควบคุมได้อย่างดี อย่างปลอดภัย
- เห็นว่าเรายังไม่เข้าใจชัดเจนเรื่องผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากความเสี่ยงในการใช้สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม มีเรื่องประเด็นทางวิทยาศาสตร์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมอื่นที่เราอยากรู้ไม่ได้
- เชื่อกันว่าวิทยาศาสตร์เป็นกระบวนการที่เชื่อถือได้ แต่วัตถุดิบประสงค์

ของการใช้พันธุวิศวกรรมมุ่งหาประโยชน์เฉพาะกลุ่ม ไม่ใช่มุ่งเพื่อประโยชน์โดยรวมของสังคมและมนุษยชาติ

และนำเสนอประเด็นที่ต้องพิจารณาประกอบการตัดสินใจว่าจะเชื่อหรือไม่ประกอบด้วย 5 ประเด็น ได้แก่

- ประเด็นด้านเทคนิคและเทคโนโลยี
 - แง่มุมด้านสังคม การเมืองและสถาบันโดยการโต้แย้งกันในเรื่องนี้มักจะจบที่ระดับพื้นที่หรือเฉพาะประเภทของการใช้สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ทั้งนี้จะเข้าใจวิเคราะห์ได้โดยพิจารณาจากการทำงาน 2 เรื่อง คือ การประเมินความเสี่ยงและผลประโยชน์ (Risk/benefit analysis) และการจัดการความเสี่ยง (Risk management techniques)
 - ผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรม เป็นประเด็นข้อโต้แย้งที่ซับซ้อนมากที่สุดในเรื่องสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพ เนื่องจากด้านหนึ่งมีความเห็นว่าการเพิ่มผลผลิตอาหาร การประกันอาหารให้เพียงพอ การปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์เป็นข้อปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน แต่อีกด้านหนึ่งการนำเข้ามาใช้ก็มีผลกระทบต่อชุมชนหลายเรื่อง
- หลักการเกี่ยวโยงต่างๆที่สำคัญ อาทิ หลักการ/แนวทางการระมัดระวังล่วงหน้า (Precautionary approach) และหลักการพัฒนา (Development approach) โดยเสนอให้ใช้หลักการนี้แบบ case-by-case basis โดยต้องสร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนาด้วย ซึ่งหลักการ/แนวทางการระมัดระวังล่วงหน้าและหลักการพัฒนานี้ได้รับการยอมรับในแนวคิดการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และนำมาใช้ในเรื่องความปลอดภัยทางชีวภาพอย่างชัดเจน ก่อให้เกิดกระบวนการสร้างสมดุล

อย่างรอบคอบ นอกจากนี้ในปัจจุบันยังเน้นเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับ
ทรัพยากรพันธุกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย

- การตอบสนองและการตัดสินใจเรื่องความปลอดภัยทางชีวภาพและสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม จำเป็นต้องหาวิธีการตอบสนองต่อการที่มันมีอยู่ ต่อการร้องขอให้สนับสนุนต่อสินค้า ต่อการใช้เทคโนโลยี ซึ่งอย่างน้อยก็รู้ว่าสำคัญและมีความเห็นไม่ตรงกัน

การตอบสนองและการตัดสินใจว่าจะเชื่อ/ไม่เชื่อของผู้บริหาร ควรอยู่บนพื้นฐานของความโปร่งใส การมีส่วนร่วม และบนพื้นฐานของข้อมูลข่าวสารทางวิทยาศาสตร์ และสถิติ ซึ่งผู้บริหารและประชาชนควรเชื่อความเห็นมุมมองใดนั้นต้องเริ่มต้นจากความเข้าใจที่ว่า ความปลอดภัยทางชีวภาพและสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมยังเป็นเรื่องใหม่และการค้นคว้ามีความก้าวหน้าเปลี่ยนแปลงอยู่อย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่เรื่องที่ได้บทสรุปแล้ว แต่เป็นเทคนิค เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าและได้เปลี่ยนแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ชีวภาพของโลก ซึ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ต้องมีการโต้แย้ง ทั้งที่เห็นว่ามีประโยชน์อย่างประมาณมิได้ เช่น การขจัดความอดอยาก การสาธารณสุข และมีผู้ยอมรับไม่ได้เพราะเชื่อว่ามีระดับความเสี่ยงมากกว่าอะไรอื่นที่ผ่านมาที่มนุษย์เคยยอมรับ ผู้บริหารและประชาชนซึ่งไม่อาจหลีกเลี่ยงสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมได้ต้องหาวิธีที่จะอยู่กับเข้าใจปัญหาความโต้แย้งนี้ไปให้ได้โดยเชื่อมั่นว่าข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่เพียงพอจะช่วยให้การตัดสินใจใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้อย่างปลอดภัยและใช้ มาตรการการป้องกัน การระมัดระวังล่วงหน้า บนพื้นฐานของการประเมินความเสี่ยง ทั้งนี้จะช่วยให้ตัดสินใจเรื่องนี้ได้ดีขึ้น

ปัญหาท้าทายหลักสำหรับการมีส่วนร่วมของสาธารณชนในการตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม (Key Challenges for Public Participation in Decision Making on GMOs) โดย Dr. Nizar Mohamed ผู้ประสานงานโครงการประจําภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

พิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ ได้ระบุถึงการมีส่วนร่วมของสาธารณชน ไว้ในมาตราที่ 23 ที่ให้ภาคีพิธีสารฯ ส่งเสริมให้มีการเสริมสร้างความตระหนัก การศึกษา การมีส่วนร่วม และการเข้าถึงข้อมูล โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและใช้ประโยชน์สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม โดยในกระบวนการของการมีส่วนร่วม ควรมีกฎไกที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเชื่อถือได้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่น (trust) ให้กับประชาชน ซึ่งกลไกการมีส่วนร่วมของสาธารณชนอาจแตกต่างกันไปในแต่ละขั้นตอนของการจัดทำกรอบงานแห่งชาติ โดยอาจจัดให้มีการประชุมรับฟังความคิดเห็น และการประชุมกลุ่มย่อยเฉพาะด้าน (focus group) เพื่อให้ทุกภาคส่วนมีโอกาสในการเสนอความเห็น แต่ที่สำคัญที่สุดคือประชาชนควรมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับ

ปัญหาท้าทายหลักในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ได้แก่ “การสร้างเชื่อมั่น” ซึ่งมีองค์ประกอบต่างๆ ที่ควรให้ความสนใจ ได้แก่ การสื่อสารความเสี่ยง ลักษณะของข้อมูล บทบาทขององค์กรที่เกี่ยวข้อง และกลไกการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ ในการสร้างเชื่อมั่น ควรมีการสื่อสารด้วยข้อมูลที่มีความถูกต้อง ทันสมัย และเชื่อถือได้ เป็นการให้ข้อมูลที่ประชาชนสามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ในส่วนขององค์กรที่เกี่ยวข้อง ควรเปิดใจให้กว้าง และทำตัวเป็นกลางในการรับฟังความเห็นของสาธารณชน และควรทบทวนบทบาทของตนเองให้ชัดเจนด้วย

นายสุรพล ดวงแข เสนอความเห็นว่ ประเด็นสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม เป็นเรื่องที่มีความขัดแย้งสูง จึงจำเป็นต้องมีการหารือกันเพื่อแลกเปลี่ยนความเห็น ซึ่ง

จะทำให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและมีมุมมองที่กว้างขึ้น และต้องไม่ให้อำนาจทางการเมืองเข้ามามีอิทธิพลแต่เพียงฝ่ายเดียว ในขณะเดียวกันนักวิชาการไม่ควรมุ่งเป้าหมายไปที่การทำวิจัยอย่างเดียวเช่นกัน ควรต้องมีการผสมผสานความต้องการทางการเมืองและวิชาการเข้าด้วยกันก่อนที่จะมีการตัดสินใจใดๆ ต้องไม่ทำในสิ่งที่ไม่ได้มีการตกลงกันไว้และสิ่งที่น่าสงสัย เพราะจะทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา ซึ่งการที่แต่ละคนมีประสบการณ์และสภาพแวดล้อมที่ต่าง ทำให้มีแนวคิดที่แตกต่างกัน แต่ก็ยังสามารถทำงานร่วมกันได้หากสามารถหาจุดยืนร่วมในการทำงานได้ นอกจากนั้นยังเสนอแนะให้มีการจัดประชุมในลักษณะของเวทีเปิดอย่างในวันนี้ให้มากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องพืชที่กรมวิชาการเกษตรเป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบดูแลอยู่

สรุปการประชุม

โดย ดร.วิเทศ ศรีเนตร ผู้ประสานงานโครงการการจัดทำกรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ดร.วิเทศ ศรีเนตร กล่าวสรุปรายละเอียดของการประชุมครั้งนี้ซึ่งประกอบด้วย การบรรยายทั้งหมด 6 เรื่อง ดังนี้ 1) แนะนำโครงการการจัดทำกรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย 2) ประสบการณ์และบทเรียนจากโครงการในเอเชีย: ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนและการสื่อสารความเสี่ยง 3) การสื่อสารความเสี่ยงของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมสู่สาธารณชน 4) บทบาทการมีส่วนร่วมและการสื่อสารความรู้ขององค์กรอิสระ: ประเด็นการตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม 5) ต่างความเห็นต่างมุมมองเรื่องสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม: ผู้บริหารและประชาชนควรเชื่อใคร และ 6) กฎเกณฑ์สำคัญในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจเรื่องสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม: อิสระในการเข้าถึงข้อมูลและการสร้างความเชื่อมั่นผ่านการสื่อสารความเสี่ยง

กล่าวปิดการประชุม

โดย นายวิชา อธิประเสริฐ ผู้อำนวยการสำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร

นายวิชา อธิประเสริฐ กล่าวสรุปว่าสิ่งที่มักจะเป็นปัญหาในเรื่องของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม คือ การที่แต่ละคนมีมิติของการสื่อสารที่ไม่ตรงกัน เนื่องจากมีพื้นฐานของประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ทำให้มีบทสรุปที่ไม่เหมือนกันและยากที่จะเป็นกลาง อย่างไรก็ตาม การอยู่ร่วมกันในสังคม จำเป็นต้องมีการตัดสินใจ เพื่อหา “ข้อยุติ” ซึ่ง “ข้อยุติ” จะเป็นไปในทิศทางใดนั้นต้องขึ้นอยู่กับมติของสังคมที่จะหาจุดร่วมในการตัดสินใจที่เหมาะสมสำหรับทุกฝ่าย และหลายๆ ครั้งการตัดสินใจไม่สามารถรอข้อมูลสนับสนุนทางวิทยาศาสตร์ได้ จะต้องนำประสบการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจ สำหรับในเรื่องของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมนั้น เนื่องจากยังไม่มีข้อตกลงที่ชัดเจนว่าจะมุ่งไปในทิศทางใด และแต่ละภาคส่วนมีความคิดที่แตกต่างกันมาก จึงจำเป็นต้องมีการสื่อสารกันให้ชัดเจน และส่งเสริมให้สาธารณชน โดยเฉพาะภาคเอกชน มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการศึกษาวิจัย รวมทั้งนักวิชาการและนักวิจัยควรมีการสื่อสารกับประชาชนเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการนำเทคโนโลยีไปใช้ ซึ่งการประชุมในวันนี้ นับว่าเป็นเวทีหนึ่งที่เปิดกว้างให้กลุ่มต่างๆ มาพูดคุยกัน ซึ่งยังไม่สามารถสรุปได้ว่าจะมี “ข้อยุติ” อย่างไร สิ่งที่ได้คงเป็นแนวทางในเรื่องการสื่อสารความเสี่ยง และการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ซึ่งคงต้องพูดกันไปอีกหลายเวทีจนได้ “ข้อยุติ” ว่าประเทศไทยจะดำเนินการอย่างไรกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม และสิ่งที่ได้พูดคุยแลกเปลี่ยนกันในวันนี้ ผู้จัดจะนำไปประมวล สรุป และกำหนดเป็นกลยุทธ์ในการดำเนินการในเรื่องการบริหารจัดการความเสี่ยงของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจในอนาคตต่อไป

รายนามผู้เข้าร่วมประชุม

วิทยากร

นายบรรพต ณ ป้อมเพชร

ผู้ก่อตั้งและที่ปรึกษาศูนย์วิจัยควบคุมศัตรูพืชโดยชีวินทรีย์แห่งชาติ

ศูนย์วิจัยควบคุมศัตรูพืชโดยชีวินทรีย์แห่งชาติ

Dr. Nizar Mohamed

ผู้ประสานงานโครงการประจำภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

UNEP-GEF Project on Development of National Biosafety Frameworks

นายวิชา ธิติประเสริฐ

ผู้อำนวยการสำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร

สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร

นายประสาทร สมิตะมาน

ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยเทคโนโลยีชีวภาพทางด้านพืช

คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

นายวิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ

ผู้อำนวยการองค์กรความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาไทย

องค์กรความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาไทย

นายวิเทศ ศรีเนตร

นักวิชาการสิ่งแวดล้อม 7 ว สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ผู้เข้าร่วมประชุม

นายรุจ วัลยะเสวี

รองผู้อำนวยการศูนย์พันธุ์พืชวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ

ศูนย์พันธุ์พืชวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ

นางเบญจวรรณ จำรูญพงษ์

นักวิชาการเกษตร 7 ว กองคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร

นางสาวกิงกาญจน์ พิษณุกุล

นักวิชาการเกษตร 8 ว สำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ กรมวิชาการเกษตร

นายพยุศักดิ์ รวยอารี

นักวิชาการเกษตร 6 ว สำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ กรมวิชาการเกษตร

นางสาวเมธิณี ศรีวัฒนกุล

นักวิชาการเกษตร 6 ว สำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ กรมวิชาการเกษตร

นายเฉลิมเกียรติ ดุลสัมพันธ์

นักวิทยาศาสตร์ 8 ว สำนักวิจัยพัฒนาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร กรมวิชาการเกษตร

นางสาวชนชื่น เตียวิไล

นักวิชาการเกษตร 7 สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 1 กรมวิชาการเกษตร

นางสาวสาลี ชินสถิต

นักวิชาการเกษตร 8 ว สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 กรมวิชาการเกษตร

นางวิไล ปราสาทศรี

นักวิชาการเกษตร 8 ว สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 3 ขอนแก่น กรมวิชาการเกษตร

นางสาววันเพ็ญ ศรีทองชัย

นักวิชาการโรคพืช 7 สำนักวิจัยพัฒนาการอารักขาพืช กรมวิชาการเกษตร

นางสาวสุชลวัจน์ ว่องไวลิขิต

นักกีฏวิทยา 6 ว สำนักวิจัยพัฒนาการอารักขาพืช กรมวิชาการเกษตร

นางเสาวนิตย์ โพธิ์พูนศักดิ์

นักกีฏวิทยา 5 ว สำนักวิจัยพัฒนาการอารักขาพืช กรมวิชาการเกษตร

นายเฉลิมพล ไหลรุ่งเรือง

ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยวและแปรรูปผลิตผลเกษตร

สำนักวิจัยและพัฒนาวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยวและแปรรูปผลิตผลเกษตร

กรมวิชาการเกษตร

นางอมรา ชินภูติ

นักวิชาการเกษตร 8 ว

สำนักวิจัยและพัฒนาวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยวและแปรรูปผลิตผลเกษตรกรมวิชาการเกษตร

นางสาวปริญญา ศรีบุญเรือง

นักวิชาการเกษตร 8 ว ศูนย์วิจัยพืชไร่นครสวรรค์ กรมวิชาการเกษตร

นายบิษร ขจรผล

ศูนย์วิจัยพืชไร่สุพรรณบุรี กรมวิชาการเกษตร

นายสุธน สุวรรณบุตร

ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยพืชสวนพิจิตร กรมวิชาการเกษตร

นายจำลอง ชูกรณ์

เจ้าพนักงานการเกษตร ศูนย์วิจัยพืชสวนเพชรบุรี กรมวิชาการเกษตร

นายสมเกียรติ นวลละออง

เจ้าพนักงานการเกษตร 5 ศูนย์วิจัยพืชสวนเพชรบุรี กรมวิชาการเกษตร

นายทวีศักดิ์ แสงอุดม

นักวิชาการเกษตร 8 ว สถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร

นางลัดดาวัลย์ อินทร์สังข์

นักกีฏวิทยา 6 สถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร

นางนันทวรรณ สำรอง

นักวิชาการเกษตร 7 ว สถาบันวิจัยพืชไร่ กรมวิชาการเกษตร

นางชุตินันท์ พานิชย์ศักดิ์พัฒนา

นักวิชาการโรคพืช 8 ว สถาบันวิจัยพืชไร่ กรมวิชาการเกษตร

นายรังสี เจริญสถาพร

นักวิชาการโรคพืช 5 สถาบันวิจัยพืชไร่ กรมวิชาการเกษตร

นางอารีรัตน์ การุณสถิตชัย

นักวิชาการเกษตร 5

สำนักวิจัยและพัฒนาวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยวและแปรรูปผลิตผลการเกษตร

กรมวิชาการเกษตร

นางสาวพนารัตน์ เสรีทวีกุล

นักวิชาการเผยแพร่ 5 ฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่

สำนักงานเลขาธิการกรม กรมวิชาการเกษตร

นางสาวศิริลักษณ์ แก้วสุรลิขิต

นักวิชาการเกษตร 5 กลุ่มงานวิจัยจุลินทรีย์ดิน

สำนักวิจัยพัฒนาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร กรมวิชาการเกษตร

คุณผกาวัลย์ พัฒนกิจ

สถานีวิจัยการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร

นายสมพงษ์ แก้วจันทิก

นักวิชาการเกษตร 8 ว ส่วนบริหารศัตรูพืช สำนักพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตร

นายสุพจน์ ชัยวิมล

นักวิชาการเกษตร 8 ว

สำนักพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร

นางวิษชุดา รัตนกาญจน์

นักวิชาการโรคพืช 7 ว สำนักวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว

นางสาวอรพิน วัฒนศักดิ์

นักวิชาการเกษตร 8 สำนักวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว

นางกานดา จิตรไพศาล

นักวิชาการเกษตร 6 ว สถาบันหม่อนไหมแห่งชาติ เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์

พระบรมราชินีนาถ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นายภิสันต์ ลือทองจักร

ผู้อำนวยการกองนโยบายเทคโนโลยีเพื่อการเกษตร

สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นางสาวรางคณา ลาภกิจ

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 4

กองนโยบายเทคโนโลยีเพื่อการเกษตร สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นางสาวอรรธรณ เนื่อนุ่ม

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 7 ว สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

นางรัชนี นาคบุตร

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 6 สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

นางพุดธรัตน์ เป้าประเสริฐกุล

นักวิชาการประมง 4 สถาบันวิจัยและพัฒนาพันธุ์กรรมสัตว์น้ำ กรมประมง

นายวงศ์ปฐม กมลรัตน์

นักวิชาการประมง 8 ว กรมประมง

นางสุภัทรา อุไรวรรณ

นักวิชาการประมง 8 กรมประมง

นายชนินทร์ เจริญพงศ์

นักวิชาการอาหารและยา 10 ชช สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

นางสาวจิรารัตน์ เทศศิลป์

นักวิชาการอาหารและยา 7 ว สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

นางทัศนีย์ สุขสวัสดิ์ ณ อยุธยา

นักวิชาการอาหารและยา 8 กลุ่มพัฒนาระบบ 2 กองควบคุมอาหาร

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

นางสาวจารวี สุขประเสริฐ

นักวิชาการอาหารและยา กองควบคุมอาหาร

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

นางสุนันทา รุ่งเรือง

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 7 ว สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย

นางกัญญรัตน์ นฤภัย

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 6 ว สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย

นางสาวชาลินี คงสวัสดิ์

นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ

นางสาวจินตนา จันทรเจริญฤทธิ์

นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ

นายสาธิต คุณะวเสน

นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ

นางสาวบุญญานาถ นาถวงษ์

นักวิจัย ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ

นางกมลวรรณ สิงห์ชาติ

สถานีวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

นางดวงสุรีย์ แสนสีระ

อาจารย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพฯ (พระนครใต้)

นางประภา ศรีพิจิตร

คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

นายสุทธิพันธ์ แก้วสมพงษ์

รองคณบดีคณะอุตสาหกรรมเกษตร คณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

นายเฉลิมเกียรติ ดุลสัมพันธ์

รองคณบดีฝ่ายวางแผนและวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

นายนิยม บุญพิคำ

อาจารย์ คณะเกษตรและชีวภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

นายธเนศ มั่นอินทร์

อาจารย์ภาควิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต

นางสาวนฤมล ธนารัตน์

อาจารย์คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

นางสาวเบญจภรณ์ ช่วยภักดี

อาจารย์คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

นางอพัชชา จินดาประเสริฐ

อาจารย์โครงการคณะอุตสาหกรรมเกษตร

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

นางกัญญา จิระเจริญรัตน์

คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

นางสรสุดา เสตพันธ์

อาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายสุรินทร์ ปิยะโสภากุล

อาจารย์ภาควิชาพันธุศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

นางสาวพรทิพย์ เขาแก้ว

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

นางสาวประภาพร พงศ์ไทย

พนักงานราชการ คณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

นายประเสริฐ วงศ์วัฒนารัตน์

อาจารย์ ภาควิชาเทคโนโลยีชีวภาพ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต

นางสาวประภาพร สุกปลั่ง

อาจารย์ ภาควิชาวิทยาศาสตร์การแพทย์ มหาวิทยาลัยรังสิต

นางสมจิตร ปัทมสิริกุล

อาจารย์ระดับ 7 สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน

นางสาวน้ำทิพย์ เกตุสัมพันธ์

เจ้าหน้าที่ประสานงาน องค์การความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาไทย (ไบโอไทย)

นายพิพัฒน์ แก้วปราง

เลขาธิการสมาคมเมล็ดพันธุ์แห่งประเทศไทย สมาคมเมล็ดพันธุ์แห่งประเทศไทย

นายชีวิ วิเศษ

ผู้จัดการสมาคมส่งเสริมผู้ใช้วัตถุดิบอาหารสัตว์

สมาคมส่งเสริมผู้ใช้วัตถุดิบอาหารสัตว์

นางชนิกา เอี่ยมสุภาจิต

เลขานุการ สมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์

นายเศรษฐสุร เศรษฐการุณท์

นายกสมาคมผู้ผลิตน้ำมันถั่วเหลือง สมาคมผู้ผลิตน้ำมันถั่วเหลือง

นายทวีศักดิ์ ภูหล้า

นายกสมาคมปรับปรุงพันธุ์และขยายพันธุ์พืชแห่งประเทศไทย

สมาคมปรับปรุงพันธุ์และขยายพันธุ์พืชแห่งประเทศไทย

นายไตรภพย์ อยู่สินธ์

รักษาการผู้จัดการ สมาคมการค้าเมล็ดพันธุ์ไทย

นายสุรพล ดวงแข

เลขาธิการมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืช

มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืช

นายนาคพงศ์ พัฒนพันธ์สม

เจ้าหน้าที่ฝ่ายข้อมูลเผยแพร่ มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน

นางสาวมาลี สุวรรณอรรถ

กรรมการ มูลนิธิข้าวไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

นางรัศมี ก่อพงศ์พนา

ฝ่ายผลิตภัณฑ์กาวไกลกับกรมวิชาการเกษตร บริษัทมีเดียพ้อยท์

นายสาคร ตริเพ็ชรไพศาล

กรรมการผู้จัดการ บริษัท ไฟโอเนีย ไฮเบรด (ไทยแลนด์)

นางสาวอรุณวรรณ คลือสุวรรณ

sourcing manager (CRM) บริษัท ไฟโอเนีย ไฮเบรด (ไทยแลนด์)

นายประเสริฐ ก้องเกียรติงาม

ผู้จัดการฝ่ายวิชาการพืชไร่ บริษัท ไฟโอเนีย ไฮเบรด (ไทยแลนด์)

นางสาวฐิติธาดา สุกิจคนพร

บริษัทมอนซานโต้ ไทยแลนด์ จำกัด

นายภูมินทร์ ตระกูลทิวากร

บริษัทมอนซานโต้ ไทยแลนด์ จำกัด

นายคงศักดิ์ จันทร์ฉาย

ผู้จัดการฝ่ายองค์กรสัมพันธ์ บริษัทมอนซานโต้ ไทยแลนด์ จำกัด

นางสาวทัดดาว อนันตชัยยง

ผู้จัดการฝ่ายขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์ บริษัทมอนซานโต้ ไทยแลนด์ จำกัด

นางสาวธัญญารัตน์ พูลสวัสดิ์

ฝ่ายขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์ บริษัทมอนซานโต้ ไทยแลนด์ จำกัด

นายสมยศ บวรสุจริตกุล

ผู้จัดการฝ่ายขาย บริษัทมอนซานโต้ ไทยแลนด์ จำกัด

นายเสก บุญบรรลุ

รองประธานกลุ่มอุตสาหกรรมอาหาร บริษัท ธนากรผลิตภัณฑ์น้ำมันพืช จำกัด

นายณาน สมภักดี

บริษัทมีเดียออร์คิด

นางสาวกนกวรรณ บัวงาม

หนังสือพิมพ์แนวหน้า

นางสาววิภาวัลย์ นากะวิโรจน์

วารสารฉลาดซื้อ มูลนิธิเพื่อผู้บริโภค

คณะผู้จัดการประชุม

เจ้าหน้าที่สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นางภัทรินทร์ แสงให้สุข

นักวิชาการสิ่งแวดล้อม 7 ว

นางปัทมา ดำรงผล

นักวิชาการสิ่งแวดล้อม 6 ว

นางสาวดาลัด เส้นทอง

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน

นางสาวโสมวรรณ สุขประเสริฐ

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน

นางสาวอรุณวรรณ นุชพ่วง

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน

นายพุทธพงษ์ สีสะอาด

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์โครงการวิจัย

นางสาวพนารัตน์ ตระบูรณ์

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์โครงการวิจัย

รายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 1
โครงการการจัดทำกรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทย
เรื่อง การมีส่วนร่วมและการสื่อสารความเสี่ยงของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม
วันที่ 26 มิถุนายน 2549 ณ กรมวิชาการเกษตร กรุงเทพฯ

จัดพิมพ์เผยแพร่โดย	สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 60/1 ซอยพินุลวัฒนา 7 ถนนพระรามที่ 6 เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400 โทรศัพท์ 0-2265-6500 ต่อ 6741, 0-2265-6636 โทรสาร 0-2265-6638, 0-2265-6640
สงวนลิขสิทธิ์	2550. สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย
การอ้างอิง	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2550. รายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 1 โครงการ การจัดทำกรอบงานแห่งชาติว่าด้วยความปลอดภัยทาง ชีวภาพของประเทศไทย เรื่อง การมีส่วนร่วมและการ สื่อสารความเสี่ยงของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ. 96 หน้า.
ISBN	978-974-286-188-9
พิมพ์ครั้งแรก	กุมภาพันธ์ 2550
บรรณาธิการ	ภัทรินทร์ แสงให้สุข วิเทศ ศรีเนตร
บันทึก	พนรัตน์ ตระบุญ ดาไลต์ เส้นทอง
ประสานงาน	พุทธพงษ์ สีสะอาด วาสนา ตำแอ
ออกแบบและจัดพิมพ์โดย	ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไวท์ โพสต์ แกลลอรี 50/127 หมู่บ้านชวนชื่น-ปิ่นเกล้า ต.มหาสวัสดิ์ อ.บางกรวย จ.นนทบุรี โทร. 0-2422-0579, 08-1559-9363, 08-1854-5469 Homepage: http://www.whitepostgallery.com

